

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
visokošolskega programa**

**FUNKCIONALNO OVIRANI LJUDJE IN
UPRAVNI PROSTORI**

Irena Ivančič

Ljubljana, julij 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

FUNKCIONALNO OVIRANI LJUDJE IN UPRAVNI PROSTORI

Kandidatka: Irena Ivančič
Številka indeksa: 04032595

Mentor: dr. Janez Stare

Ljubljana, julij 2009

POVZETEK

Funkcionalno oviranih ljudi je veliko, vendar se marsikdo tega ne zaveda, ker so ti ljudje večinoma prezrti iz našega vsakdana, kar pa ni prav. Pomenijo skupino prebivalstva, za katero je potrebna posebna pozornost pri načrtovanju prostorov. Funkcionalno oviranim ljudem bi moralo biti omogočeno normalno gibanje po vseh upravnih prostorih. Arhitektonske ovire, ki funkcionalno oviranim osebam otežujejo samostojno gibanje po upravnih prostorih, so preozka in pretežka vrata, drseča tla, ozki hodniki, neprilagojene sanitarije in stopnice.

Diplomsko delo je sestavljeno iz dveh sklopov. Prvi sklop je prikaz problematike funkcionalno oviranih ljudi in grajenega okolja, podane pa so tudi predpisane zahteve grajenih objektov v javni rabi brez arhitektonskih ovir. V drugem sklopu diplomskega dela je prikazana analiza pregledanih prostorov javnih zgradb in pripadajočega grajenega okolja na območju Dolenjske in Posavja.

Ključne besede: funkcionalno ovirani ljudje, upravni prostori, grajeno okolje, arhitektonske ovire, dostopnost objekta.

SUMMARY

There are many functionally disabled persons yet not everyone is aware of this fact since these persons are mostly ignored in our everyday life, which is not right. They form a population group which requires a special attention as far as the planning is concerned. Functionally disabled persons should be enabled to move normally in all administrative facilities. The architectonic barriers that render the independent movement of functionally disabled persons in administrative facilities difficult are the following: too narrow and too heavy doors, slippery floors, narrow halls, unadapted toilets and stairs.

The diploma consists of two sections. The first one shows the problems of functionally disabled persons and built environment, and finishes with construction requirements for buildings in public use without architectonic barriers. In second part of the diploma an analysis of inspected public buildings and appurtenant built environment in the areas of Dolenjska and Posavje is presented.

Key words: functionally disabled persons, administrative facilities, built environment, architectonic barriers, accessibility of a building.

KAZALO

POVZETEK	ii
SUMMARY	iii
KAZALO	iv
1 UVOD	1
1.1 IZHODIŠČE DIPLOMSKEGA DELA	1
1.2 NAMEN IN CILJ RAZISKAVE	1
1.3 METODE DE LA	2
1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA	2
2 RAZLAGA POJMOV	4
3 PREGLED ZAKONODAJE OBRAVNAVANEGA PODROČJA	6
3.1 PRIPOROČILA EVROPSKE UNIJE IN ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV	6
3.2 SLOVENSKA ZAKONODAJA	7
4 SKUPINE FUNKCIONALNO OVIRANIH LJUDI	10
4.1 LJUDJE Z DELNO ALI POPOLNO PRIZADETOSTJO VIDA	10
4.2 LJUDJE, KI SE TEŽKO GIBLJEJO	11
4.3 LJUDJE, KI UPORABLJAJO INVALIDSKI VOZIČEK	11
4.4 LJUDJE Z DELNO ALI POPOLNO PRIZADETOSTJO SLUHA	12
4.5 OSTALE PODSKUPINE FUNKCIONALNO OVIRANIH LJUDI	12
5 VRSTE OVIR	13
5.1 GRAJENE OVIRE PRI OBLIKOVANJU ZUNANJEGA PROSTORA	14
5.2 GRAJENE OVIRE PRI OBLIKOVANJU NOTRANJEGA PROSTORA (ARHITEKTONSKE OVIRE)	15
6 TEHNOLOŠKE IN ZAKONSKE ZAHTEVE PRI GRADNJI OBJEKTOV	16
6.1 ZAHTEVE PRI GRADNJI ZUNANJIH JAVNIH POVRŠIN	16
6.1.1 Zunanje stopnice	16
6.1.2 Klančina	17
6.1.3 Parkirno mesto	18
6.2 ZAHTEVE PRI GRADNJI HORIZONTALNIH KOMUNIKACIJ	19
6.3 ZAHTEVI PRI GRADNJI VERTIKALNIH KOMUNIKACIJ	20
6.3.1 Notranje stopnišče	21
6.3.2 Dvigalo	23
6.4 ZAHTEVE PRI FUNKCIONALNOSTI IN OPREMI PROSTOROV	24
6.4.1 Sanitarni prostor	24
6.4.2 Hodnik	25
7 ANALIZA UPRAVNIH PROSTOROV	27
7.1 ANALIZA OBČINSKIH PROSTOROV	28
7.2 ANALIZA PROSTOROV UPRAVNIH ENOT	33
7.3 ANALIZA PROSTOROV CENTROV ZA SOCIALNO DELO	38
7.4 SKUPNI OPISNI PRIKAZ ANALIZE	42
7.5 PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE STANJA	44
8 ZAKLJUČEK	45
VIRI IN LITERATURA	47

SEZNAM SLIK IN TABEL.....	49
IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA	50

1 UVOD

1.1 IZHODIŠČE DIPLOMSKEGA DELA

Še vedno živimo v družbi polni predsodkov, kjer s težavo sprejemamo funkcionalno ovirane ljudi. Le-ti so stereotipno označeni za nesamostojne in odvisne od drugih. Velik vzpodbuden ali zaviralen vpliv na njihovo (ne)samostojnost imajo načrtovalci javnega okolja.

Pomembno je, da načrtovalci javnega okolja mislijo na omenjene potrebe že od vsega začetka, ker je najceneje in najlažje poiskati rešitev pri načrtovanju. Naknadne rešitve so lahko zelo drage, po drugi strani pa so nekatere relativno lahko rešljive in je bolj kot vprašanje stroškov, vprašanje odnosa družbe do funkcionalno oviranih ljudi.

Vloga in odgovornost načrtovalcev je, da s svojim ustvarjanjem lahko dajo družbenemu okolju novo podobo, ustvarijo prijeten in kvaliteten prostor, nekaterim ljudem pa lahko s svojim načrtovanjem zelo otežijo nemoteno funkcioniranje. Pri načrtovanju se prepogosto uporablja le umetnostni, estetski ipd. vidik, premalo pa je poudarka na socialnih in psiholoških vidikih. Pri tem je potrebno opozoriti, da ne gre samo za načrtovanje za potrebe funkcionalno oviranih ljudi, ampak za načrtno oblikovanje grajenega okolja za vse ljudi.

1.2 NAMEN IN CILJ RAZISKAVE

Namen raziskave:

- opozoriti na problematiko o pomenu dostopnosti objektov in površin v javni rabi in
- opozoriti, da dostopnost prostora zadeva vse uporabnike (npr. mamice z vozički, nosečnice, otroke), in ne le gibalno ovirane ljudi.

Cilj raziskave:

- predstaviti tehnične rešitve z upoštevanjem zakonodaje v grajenem okolju, ki funkcionalno oviranim osebam omogočajo bolj kakovostno življenje v urejenem in dostopnem urbanem okolju,
- prikazati in opozoriti na dejansko stanje z analizami in raziskavami ter
- z diplomskim delom poskusiti dati simbolični prispevek k izboljšanju grajenega okolja v korist vseh funkcionalno oviranih ljudi.

1.3 METODE DELA

Diplomsko delo zahteva poznavanje vsebine in obstoječih virov na naslednjih področjih:

- poznavanje zakonodaje in predpisov pri gradnji brez arhitektonskih ovir,
- poznavanje problematike funkcionalno oviranih ljudi,
- poznavanje arhitektonskih ovir ter
- poznavanje upravnih prostorov na območju Dolenjske in Posavja.

Informacije s teh področij so bile pridobljene:

- s terenskim delom (pregledanih je bilo 12 upravnih prostorov na območju Dolenjske in Posavja),
- z opravljenimi razgovori z načrtovalci grajenega okolja (arhitekti, projektanti),
- s pogovori z izvajalci del in
- s študijo strokovne literature o gradnji okolja brez arhitektonskih ovir.

1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomsko delo je sestavljeno iz dveh sklopov. Prvi sklop je prikaz problematike funkcionalno oviranih ljudi in grajenega okolja, podane pa so tudi predpisane zahteve grajenih objektov brez arhitektonskih ovir. V drugem sklopu diplomskega dela je prikazana analiza pregledanih prostorov in pripadajočega grajenega okolja na območju Dolenjske in Posavja.

Prvo poglavje predstavlja uvod, v katerem je opisano izhodišče diplomskega dela, namen in cilj raziskave. Navedene so metode in struktura diplomskega dela.

V drugem poglavju je podana razlaga uporabljenih pojmov.

V tretjem poglavju so prikazana priporočila Evropske unije in Organizacije združenih narodov ter zakonodaja, ki ureja obravnavano področje v Republiki Sloveniji.

Četrto poglavje obravnava skupine funkcionalno oviranih ljudi. Opisane so težave s katerimi se soočajo posamezne skupine funkcionalno oviranih ljudi.

V petem poglavju so navedene ter obrazložene vrste arhitektonskih ovir. Prikazano je na kaj vse je treba biti pozoren pri načrtovanju in opremljanju javnih prostorov. Opisani so Mednarodni znaki dostopnosti.

V šestem poglavju so prikazane predpisane zahteve, ki urejajo posamezne elemente grajenega okolja. Podane so zahteve pri gradnji javnih površin (zunanje stopnice, klančina, parkirno mesto). Opisane so zahteve horizontalnih in vertikalnih komunikacij (vhod v objekt, stopnice, dvigalo). Na koncu poglavja so prikazane

predpisane zahteve pri funkcionalnosti in opremi prostorov (sanitarni prostor, hodnik).

Zadnje, sedmo poglavje, prikazuje stanje v javnih prostorih na Dolenjskem in v Posavju. Podana je analiza posamezne pregledane upravne zgradbe in pripadajočega grajenega okolja.

Pri pisanju diplomskega dela sem naletela na nepripravljenost za sodelovanje nekaterih upravljavcev javnih zgradb.

Cilj, ki sem si ga zastavila je, da skozi pregled in analizo upravnih prostorov prikažem naslednje:

- upravni prostori niso primerno urejeni za funkcionalno ovirane ljudi, še posebej za skupino ljudi, ki uporabljajo invalidski voziček,
- dostop do objektov je slabo urejen,
- primerno označenih parkirnih mest za funkcionalno ovirane ljudi je premalo in
- ta parkirna mesta so pogosto zasedena z ostalimi parkiranimi vozili.

2 RAZLAGA POJMOV

Diskriminacija zaradi invalidnosti pomeni vsako razlikovanje, izključevanje ali omejevanje zaradi invalidnosti z namenom ali posledico zmanjšanja ali izničitve enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem, civilnem ali drugem področju. Vključuje vse oblike diskriminacije, tudi odklonitev primerne prilagoditve (Konvencija o pravicah invalidov, 2. člen).

Funkcionalno ovirane osebe so telesno prizadeti ljudje in ljudje, ki se težko gibljejo, ki uporabljajo invalidski voziček, s prizadeto funkcijo rok ali neobičajnih fizičnih proporcij, ljudje z delno ali popolno prizadetostjo sluha, ljudje z delno ali popolno prizadetostjo vida, duševno prizadeti, začasno funkcionalno ovirane osebe, kot npr. nosečnice, ljudje z zlomljenimi udi, starostniki, in drugi – npr. potniki z veliko prtljage ali z majhnimi otroki, otroškimi vozički, vozički s prtljago ali s psi, ljudje s slabo orientacijsko sposobnostjo, tujci, ki ne razumejo jezika dežele, nepismeni ipd (ZVZP, 3. člen).

Izraz "nezmožnost" (ang. disability) vključuje veliko število različnih funkcijskih omejitev, ki so prisotne v sleherni populaciji v vseh deželah sveta. Ljudje so lahko nezmožni zaradi telesne, intelektualne ali senzorične okvare, zdravstvenega stanja ali duševne bolezni. Takšne okvare, stanja ali bolezni so lahko trajne ali prehodne narave (Uršič, 1998, str. 62).

Izraz "oviranost" (ang. handicap) pomeni izgubo ali omejitev možnosti vključevanja v življenje skupnosti na enakem nivoju kot pri drugih ljudeh. Opisuje srečanje med invalidno osebo in okoljem. Namen tega izraza je poudariti osredotočenost pozornosti na pomanjkljivosti v okolju in v mnogih organiziranih aktivnostih v družbi, npr. informacijah, komuniciranju in izobraževanju, ki preprečujejo invalidom, da bi se vanj/e vključevali pod enakimi pogoji (Uršič, 1998, str. 62).

Grajene ovire so ovire, ki preprečujejo funkcionalno ovirani osebi dostop v objekt in onemogočajo ali otežujejo njegovo uporabo (ZVZP, 3. člen).

Primerna prilagoditev pomeni potrebne in primerne spremembe ter prilagoditve, ki ne nalagajo nesorazmernega ali nepotrebne bremena, kadar so v posameznem primeru potrebne, da se invalidom na enaki podlagi kot drugim zagotovi uživanje ali uresničevanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Konvencija o pravicah invalidov, 3. člen).

Objekt v javni rabi je objekt, katerega raba je pod enakimi pogoji namenjena vsem in se glede na način rabe deli na javne površine in nestanovanjske stavbe, namenjene javni rabi (ZGO-1, 2. člen).

Javna površina je površina, katere raba je pod enakimi pogoji namenjena vsem; npr. javna cesta, ulica, trg, tržnica, igrišče, parkirišče, pokopališče, park, zelenica, rekreacijska površina in podobna površina (ZGO-1, 2. člen).

Nestanovanjska stavba namenjena javni rabi je stavba, katere raba je pod enakimi pogoji namenjena vsem; npr. banka, pošta, urad in podobna poslovna stavba, stavba za trgovino in storitve, stavba železniške in avtobusne postaje, knjižnica, šolska stavba in druge stavbe za izobraževanje, stavba za bolnišnično ali zavodsko oskrbo (ZGO-1, 2. člen).

Gradnja novega objekta je izvedba del, s katerimi se zgradi nov objekt oziroma se objekt dozida ali nadzida in zaradi katerih se bistveno spremeni njegov zunanji izgled (ZGO-1, 2. člen).

Rekonstrukcija objekta je spreminjanje tehničnih značilnosti obstoječega objekta in prilagajanje objekta spremenjeni namembnosti ali spremenjenim potrebam oz. izvedba del, s katerimi se bistveno ne spremeni velikost, zunanji izgled in namembnost objekta, spreminjajo pa se njegovi konstrukcijski elementi, zmogljivost ter izvedejo druge njegove izboljšave (ZGO-1, 2. člen).

3 PREGLED ZAKONODAJE OBRAVNAVANEGA PODROČJA

3.1 PRIPOROČILA EVROPSKE UNIJE IN ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV

V Evropski uniji so se iniciative za ureditev dostopnosti pojavile po prvem mednarodnem letu invalidov (1981). Priporočilu *The Social Integration of Disabled People – A Framework for the Development of Community Action* (1981) je sledila resolucija Sveta ministrov glede odstranjevanja ovir za enakopravno vključevanje invalidov v družbeno življenje, ki se nanaša tudi na dostopnost do grajenega okolja in storitev (Žerak, 2006, str. 3).

Strategija Evropske unije glede dostopnosti in pozivanja k odstranjevanju grajenih ovir je nastajala na podlagi mednarodnega dokumenta Organizacije združenih narodov s področja invalidskega varstva iz leta 1993 imenovanih *Standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov*. Čeprav Pravila niso obvezujoča, predstavljajo moralno in politično obvezo za države, da le-te vendarle sprejemajo ustrezne ukrepe oz. delujejo v smeri izenačevanja možnosti za invalide (Uršič, 1998, str. 61).

Namen Pravil je, da se zagotovi funkcionalno oviranim osebam, da lahko kot člani družbe uveljavljajo enake pravice in izpolnjujejo enake obveznosti kot drugi. V vseh družbah sveta še vedno obstajajo ovire, ki preprečujejo invalidom, da bi uveljavljali svoje pravice in svoboščine in jim otežujejo polno vključevanje v aktivnosti njihovih družb. Države so odgovorne za to, da sprejemajo ustrezne ukrepe, s katerimi odstranjujejo takšne ovire (Uršič, 1998, str. 61).

Izenačevanje možnosti invalidov in neinvalidov je proces, v katerem postajajo različni sistemi družbe in okolja, kot so storitve, dejavnosti, informacije in dokumentacija, dostopni vsem (*Standardna pravila za izenačevanje možnosti*, predgovor 24. odstavek).

Države morajo celovito spoznati pomembnost dostopnosti v procesu izenačevanje možnosti na vseh ravneh družbe in pripraviti akcijske programe, ki bodo omogočili dostopnost fizičnega okolja:

- Države naj uvedejo ukrepe, za odstranitev ovir v fizičnem okolju. Takšni ukrepi naj spodbudijo pripravljane standardov in smernic, ki bi vodile k sprejetju ustrezne zakonodaje ter tako zagotovile dostopnost do različnih področij v družbi, kot npr. zgradb, javnega transporta in drugih transportnih sredstev in drugega zunanjega okolja.
- Države naj zagotovijo arhitektom, inženirjem za visoke gradnje in drugim, ki so poklicno vključeni v oblikovanje in gradnjo fizičnega okolja, dostop do ustreznih informacij o invalidski politiki in do ukrepov za doseganje dostopnosti.

- Zahteve glede dostopnosti naj bodo vključene v oblikovanje in gradnjo fizičnega okolja od začetka procesa oblikovanja.
- Invalidske organizacije naj sodelujejo pri pripravljanju standardov in norm za dostopnost. Vključene naj bodo tudi na lokalnem nivoju, in sicer vse od začetnega načrtovanja, ko se oblikujejo javni gradbeni projekti, s čimer bo zagotovljena maksimalna dostopnost (Standardna pravila za izenačevanje možnosti, 5. pravilo).

V skladu s Pravili je Evropska unija leta 1996 sprejela dokument "Resolucija o enakih možnostih za invalide", ki je poudaril pravice in ne več dobrodelnost ali posebne potrebe invalidov. Prevladalo je načelo, da je družbeno delovanje telesno prizadetega posameznika odvisno od okolja, ne pa od njegove telesne omejitve ter da so grajene ovire tiste, ki onemogočajo enakopravno vključevanje v družbo. Podan je bil apel za odstranitev ovir s pomočjo zakonodaje in univerzalnega oblikovanja (Žerak, 2006, str. 3).

Amsterdamska pogodba, ki je bila ratificirana leta 1999, v 13. členu prepoveduje diskriminacijo zaradi invalidnosti (Strategija dostopna Slovenija, 2005, str. 2).

Evropska unija je leto 2003 posvetila invalidom, Evropska komisija pa je ob njegovem zaključku predstavila Evropski akcijski načrt – Enake možnosti za invalide, ki zajema obdobje od 2004 do 2010. Cilj akcijskega načrta je vključevati invalidnost v vse politike skupnosti in razvijati aktivnosti na ključnih področjih, ki si prizadevajo k integraciji invalidov. 4. cilj tega dokumenta obravnava področje dostopnosti javno grajenega dobra (Žerak, 2006, str. 3).

3.2 SLOVENSKA ZAKONODAJA

Temelj zakonsko določene dostopnosti je v Republiki Sloveniji 2. poglavje Ustave, ki govori o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah.

V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino. Vsi so pred zakonom enaki (Ustava, 14. člen).

Eden izmed pomembnih nacionalnih dokumentov s področja urejanja dostopnosti okolja in informacij je Strategija dostopna Slovenija oz. Nacionalne usmeritve za izboljšanje dostopnosti grajenega okolja, informacij in komunikacij za invalide (UL RS, št. 113/2005). Za uresničitev zastavljenih ciljev je predlagan velik nabor ukrepov. Nekatere ukrepe je bilo potrebno že uresničiti, ostale pa je potrebno najkasneje do leta 2025.

Strategija ima 7 temeljnih ciljev; na funkcionalno ovirane osebe se nanašata cilj 1 in cilj 2. Oba omenjena cilja sta financirana iz proračuna Republike Slovenije ter lokalnih skupnosti; delodajalcev ter pridobljenih sredstev iz domačih in evropskih razpisov. Izvajalci ukrepov so javni, zasebni in nevladni sektor. Rok za izvedbo teh dveh ciljev je 31.12.2015.

Namen cilja 1 je odpravljanje grajenih in komunikacijskih ovir v obstoječih objektih v javni rabi in na javnih površinah. Za izbrane objekte je treba izdelati projektne naloge, projektne rešitve in izvesti sanacije objektov. Dostop, vstop in uporabo nedostopnih objektov je potrebno prilagoditi potrebam senzorno in gibalno oviranih posameznikov, posebno če so v objektih sedeži javnih zavodov in ustanov (Strategija dostopna Slovenija, 2005, str. 5).

Cilj 2 se nanaša na senzorno ovirane invalide (za slepe in slabovidne ter za gluhe in naglušne), katerim je treba zagotoviti informacije v prilagojenih oblikah.

V javnih ustanovah mora biti dostopna elektronska lupa ali povečevalno steklo za slabovidne, za slepe pa prilagojena računalniška oprema, kjer je to nujno potrebno (npr. v knjižnicah) (Strategija dostopna Slovenija, 2005, str. 6).

Ukrepa za gluhe in naglušne (Strategija dostopna Slovenija, 2005, str. 7):

- gluhim, ki uporabljajo za sporazumevanje slovenski znakovni jezik, omogočiti njim prilagojeno komuniciranje v javnih ustanovah in
- varnostno opremo opremiti z vibracijskimi alarmi ali utripajočo lučjo (npr. lučke, ki kažejo smer izhoda iz objekta ob alarmu), da lahko gluhi in naglušni zaznajo sporočila.

Osebe z delno ali popolno prizadetostjo sluha za sporazumevanje uporabljajo znakovni jezik. Tak način komuniciranja lahko opredelimo kot vizualno-znakovni jezikovni sistem. Komunikacija poteka z določeno postavitvijo, lego, usmerjenostjo in gibom rok in prstov ter mimiko obraza (ZUSZJ, 2. člen).

Tolmač znakovnega jezika je oseba, ki prevaja govorni jezik v znakovni in obratno. Je oseba, ki pomaga pri komuniciranju med »slišječimi« osebami in osebami s prizadetim sluhom (ZUSZJ, 4. člen).

V skladu z 10. členom ZUSZJ ima oseba s prizadetim sluhom pravico uporabljati znakovni jezik v vseh postopkih vezanih na javne službe.

Vlada Republike Slovenije je sprejela Strategijo kot (Strategija dostopna Slovenija, 2005, str. 5):

1. zavezanost k človekovim pravicam in temeljnim svoboščinam, socialni pravičnosti in dostojanstvu zapisanim v splošni deklaraciji o človekovih pravicah;
2. ob upoštevanju 5. pravila Standardnih pravil Organizacije združenih narodov za izenačevanje možnosti dostopa do fizičnega okolja in dostopnosti do informacij ter telekomunikacij;

3. ob upoštevanju 13. člena Amsterdamske pogodbe, ki prepoveduje diskriminacijo zaradi invalidnosti;
4. sklicujoč se na 14. člen Ustave, ki določa enakost pred zakoni ter 52. člen, ki govori o pravicah invalidov in
5. na podlagi Konceptije razvojne strategije invalidskega varstva v Sloveniji sprejeti 14. marca 1991 v Skupščini Republike Slovenije.

Cilji, opredeljeni v Strategiji, imajo pravno podlago v številnih zakonih, ki jih je Republika Slovenija že sprejela. Zakonodaja, ki zagotavlja funkcionalno oviranim osebam nemoteno gibanje so:

- Zakon o urejanju prostora,
- Zakon o graditvi objektov in
- Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavbah.

Pravilnik je podzakonski akt Zakona o graditvi objektov. Z dnem začetka veljavnosti tega Pravilnika je prenehal veljati Pravilnik o projektiranju objektov brez grajenih ovir (UL RS, št. 92/99).

Cilji in temeljna načela Pravilnika so v tem, da se čimprej začne z gradnjo takšnih objektov in urejanjem njihove okolice, da v slovenskem prostoru ne bo več površin in objektov, namenjenih javni rabi, do katerih funkcionalno ovirane osebe ne bi mogle priti same in jih ne bi mogle uporabljati (Šerko, 2003).

Ministrstvo za okolje je ob objavi Pravilnika vsem občinam naročilo, da njegove določbe obvezno upoštevajo ob pripravi in sprejemanju lastnih izvedbenih prostorskih aktov. Upravnim enotam je ministrstvo naročilo, da Pravilnik obvezno upoštevajo ob izdajanju gradbenih in uporabnih dovoljenj.

4 SKUPINE FUNKCIONALNO OVIRANIH LJUDI

Funkcionalno ovirani ljudje imajo pri rabi grajenega okolja veliko težav, ki so različno pogojene in se med seboj razlikujejo.

V glavne skupine funkcionalno oviranih ljudi sodijo ljudje z delno ali popolno prizadetostjo vida, ljudje, ki se težko gibljejo, tisti, ki uporabljajo invalidski voziček in ljudje z delno ali popolno prizadetostjo sluha. Poleg teh naštetih skupin lahko opredelimo še tri podskupine ljudi, ki so po vrsti funkcionalne oviranosti manj pogoste in bolj specifične. Sem sodijo začasno ovirani ljudje, tisti s prizadeto funkcijo rok in ljudje nenavadnih telesnih mer (Vovk, 2000, str. 24).

4.1 LJUDJE Z DELNO ALI POPOLNO PRIZADETOSTJO VIDA

Človek s prizadetostjo vida je tisti, čigar sposobnost vida je toliko omejena, da težko bere navadni tisk ali ga sploh ne more in ima temu primerne težave v vsakdanjem življenju. Človek s prizadetostjo vida je lahko slep (popolna disfunkcija vida) ali slaboviden (z delno funkcijo vida). Veliko ljudi z omejeno sposobnostjo vida uporablja daljšo belo palico kot pripomoček pri hoji. Ta ga opozarja na ovire do višine pasu in na nivojske razlike. Pri gibanju na prostem omogoča nihanje palice sem in tja ter spoznavanje prostora pred seboj in s tem zagotavlja varnejši korak. Ob dotiku palice s tlemi zaslišijo in spoznajo razliko v materialu tal in začutijo drugačno strukturo obdelave. Obloge, ki so pri hoji hrupne, so kot akustični pripomoček zaznavanja. Vsi talni materiali morajo biti nedrsni (Vovk, 2000, str. 24).

Slabovidne osebe, ki uporabljajo pri hoji belo palico potrebujejo pot širine 1,20 m. S palico namreč zaznavajo amplitudo nihanja palice med 0,90 in 1,50 m (Enable United Nations, 2003).

Pri izpadu ali prizadetosti vida skuša človek nadomestiti manjkajoče zaznavanje z drugimi čuti. Tako si pomaga zaznavati (Vovk, 2000, str. 66):

- s tipom (z rokami, nogami lahko otipa prostor, predmete, okolje spozna tipaje z zaznavno belo palico),
- s sluhom (pomaga pri usmerjanju, z zaznavanjem glasov, šumov, hrupa spozna ne le smeri, temveč tudi razdalje, dogajanja) in
- z vonjem (pomaga pri prepoznavanju oseb, prostorov, dogajanj, vode).

4.2 LJUDJE, KI SE TEŽKO GIBLJEJO

V to skupino prištevamo ljudi, ki so gibalno ovirani do take stopnje, da se lahko gibljejo (hodijo) le z ortopedskimi pripomočki: palicami, berglami, hodaki, ogrodji in vozički za pomoč pri hoji. To so ljudje, ki težko dolgo sami stojijo, težko sedajo in vstajajo s sedeža (še posebno z nizkega, mehko oblazinjenega). Ti ljudje potrebujejo pri hoji širši prostor (Vovk, 2000, str. 26).

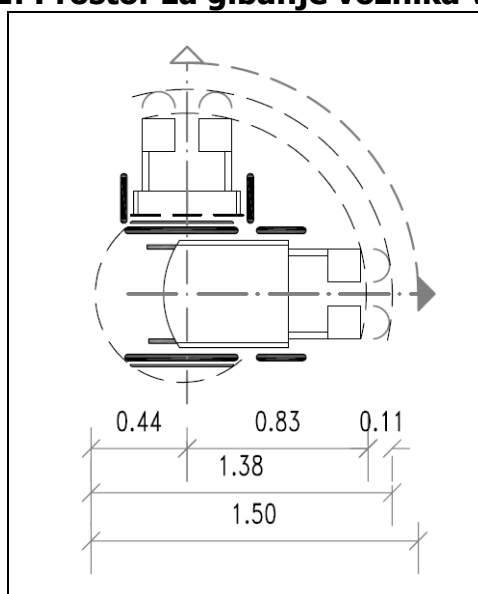
Oseba, ki uporablja pri hoji palico potrebuje širino poti 0,70 m. Oseba, ki si pri hoji pomaga z berglo pa potrebuje 0,90 m. Za nemoteno srečanje osebe, ki pri hoji potiska hodak, in zdravega človeka je potrebna širina prostora 1,20 m (Enable United Nations, 2003).

4.3 LJUDJE, KI UPORABLJAJO INVALIDSKI VOZIČEK

Slaba dostopnost in prostornost pomenita ljudem na invalidskem vozičku največjo oviro. Za obračanje z vozičkom potrebujejo večjo površino, za premagovanje višinskih razlik primerno oblikovano okolje (položne in kratke klančine oz. dvigala). Zato je oseba na invalidskem vozičku merilo za stopnje dostopnosti urbane krajine oz. posameznega elementa (Vovk, 2000, str. 26).

Potrebni prostor za gibanje se odmerja po najmanjšem potrebnem prostoru za gibanje voznika vozička. Mere prostora za gibanje so med 0,90–1,80 m. Zaradi možnosti obračanja v prostoru je potrebno načrtovati v globino in širino 1,50 m (DIN 18024).

Slika 1: Prostor za gibanje voznika vozička

Vir: povzeto po Neufertu (2008, str. 33)

4.4 LJUDJE Z DELNO ALI POPOLNO PRIZADETOSTJO SLUHA

Prizadetost sluha je nevidna motnja, ki je ljudje ne opazimo, dokler ne pridemo v stik s tako osebo. To pomeni, da oseba s prizadetostjo sluha lahko zazna le nekatere zelo močne zvoke. Ti močni zvoki pa v življenju redkeje nastopajo, posebno v govoru. Osebe z delno prizadetostjo sluha pa v manjši meri zaznavajo tudi zvoke okolja in govora.

Ljudje s prizadetostjo sluha lahko razumejo govor le s slušnim aparatom, drugi ga berejo z ustnic sogovornika. Njihovi stiki z okoljem so oteženi. Informacije dobivajo vsekakor v pomanjkljivi obliki. Pomagajo si z vidom, zato je izjemno pomembno, da so prostori dovolj svetli, da lahko ob pogovoru berejo iz ustnic. Prostor naj bo dovolj velik in take oblike, da omogoča sedenje v polkrogu (Vovk, 2000, str. 67).

4.5 OSTALE PODSKUPINE FUNKCIONALNO OVIRANIH LJUDI

Začasno oviranost pri gibanju občutijo nosečnice, ljudje z zlomljenimi udi, okrevajoči po hudi bolezni/operaciji ter ljudje, ki nosijo težka bremena. Ta skupina ljudi mora velikokrat seči po mehaničnih pomagalih, zato je zanje gradnja brez ovir v vseh okoljih zelo dobrodošla (Vovk, 2000, str. 28).

Pri ljudeh s prizadeto funkcijo rok nastopi največja težava pri uporabi naprav, ki delujejo na pritisk gumbov (npr. dvigalo).

V podskupino ljudi z nenavadnimi telesnimi merami sodijo odrasli ljudje, katerih višina je pod 1,50 m, otroci ter ljudje izredne velikosti oz. prekomerne telesne teže. Težave tako oviranih ljudi se kažejo predvsem pri oblikovanju notranje opreme (Vovk, 2000, str. 27).

Za to podskupino predstavljajo ovire naslednji elementi:

- širina vrat,
- višinsko različno nameščene kljuge/gumbi/stikala/obešalniki/ogledala,
- stopniščne ograje,
- pulti za komuniciranje z zaposlenimi in
- preozki sanitarni prostori.

5 VRSTE OVIR

Dostop do objekta mora biti varen in brez grajenih in komunikacijskih ovir ter označen tako, da omogoča enostavno orientacijo v prostoru. Dostopna pot mora omogočati varen in neoviran dostop do objekta z vsake površine, ki pripada objektu, vključno s parkirišča. Imeti mora utrjeno široko površino, da se na njej lahko uporablja invalidski voziček. Pri nivojskih razlikah terena mora biti poleg stopnic tudi položna klančina ali ustrezen mehanski pripomoček za premagovanje višinske razlike (Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavb, 9. člen).

Objekti v javni rabi, ki morajo biti brez ovir, so (Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavb, 4. člen):

- stavba javne uprave, v kateri je sedež državnih organov, sedež upravnih enot, izpostav ministrstev oz. organov v njihovi sestavi, sedež javnega zavoda ali sedež lokalnih skupnosti, če je v njej zaposlenih 15 oseb ali več in
- druga upravna in pisarniška stavba, če je v njej zaposlenih 50 oseb ali več, ki poslujejo s strankami.

Vsi objekti v javni rabi, grajeni brez arhitektonskih ovir, morajo biti opremljeni z Mednarodnim znakom dostopnosti. Simbol predstavlja podobo vozička v kvadratnem ozadju. Za razlikovanje podobe od ozadja se morajo uporabljati kontrastne barve. V praksi se največkrat uporablja bela za podobo ter modra za ozadje. Podoba vozička naj bi bila vedno obrnjena proti desni (Enable United Nations, 2003).

V projektni dokumentaciji za gradnjo objektov v javni rabi morajo biti upoštevani kriteriji gradnje objektov brez arhitektonskih ovir. Projektne rešitve, ki so predvidene v projektni dokumentaciji, morajo zagotoviti neoviran dostop in uporabo novih objektov v javni rabi. Enako velja za projektno dokumentacijo rekonstrukcij že zgrajenih objektov. Le-ta mora omogočiti rekonstrukcijo objekta tako, da bo objekt brez arhitektonskih ovir, če so dane tehnične možnosti za tako izvedbo (Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavb, 6. člen).

Z odpravljanjem arhitektonskih ovir se humanizira grajeno okolje. Vsi subjekti, ki vplivajo na proces graditve objektov (urbanisti, projektanti, oblikovalci, investitorji, zakonodajalci, izvajalci gradbenih, obrtniških in instalacijskih del ter inšpektorji), morajo stremeti k cilju doseči univerzalno funkcionalnost objektov.

Dostopnost je tesno povezana s prostornostjo in je zelo pomemben dejavnik pri oblikovanju prostora po meri vseh uporabnikov. Ljudje, ki imajo težave pri gibanju, se ponavadi srečujejo z naslednjimi ovirami (Nikolič, 2008, str. 12):

- nedostopnost javnih odprtih prostorov zaradi arhitektonskih ovir, ki onemogočajo uporabo (nesmotrna dostopna pot, spolzka podlaga, neustrezni materiali) in
- nedostopnost stavbe ali naprave zaradi grajenih ovir v zunanjem okolju, ki onemogočajo dostop in uporabo.

Za večino funkcionalno oviranih ljudi je velikega pomena prostornost. Omejena gibljivost pomeni, da so mere in s tem prostornost nezadostna. Vgrajena notranja oprema je slabo nameščena ali celo napačno načrtovana z vidika potreb funkcionalno oviranih ljudi. Vrata in prehodi so velikokrat preozki za nemoten prehod. Na dostopnost vpliva tudi dejstvo, kako lahko se je znajti v določenem okolju. Če se kdo v okolju ne more znajti, je to lahko posledica pregosto izpolnjenega in zapletenega okolja. Na gibanje v prostoru močno vpliva tudi navzočnost premikajoče se množice ljudi in okolje, ki ni opremljeno s čitljivimi znaki (Vovk, 2000, str. 17).

Nekatere projektne rešitve pri gradnji brez arhitektonskih ovir se med seboj izključujejo. To velja predvsem pri projektnih rešitvah prilagajanja prostorov osebam s prizadetim sluhom in osebam s prizadetim vidom. Tako naprave z zvočnimi signali v zgradbah služijo ljudem s prizadetim vidom, medtem ko osebam s prizadetim sluhom predstavljajo dodatno oviro. Ravno tako naletimo na izključevanje pri projektni rešitvi dostopnosti prehoda za pešce. Znižani robnik pri prehodu za pešce, ki omogoča osebi na invalidskem vozičku nemoten prehod, osebi s prizadetostjo vida povzroča oteženo okoliščino. Slabovidne osebe, ki pri hoji uporabljajo palico težko ločijo pločnik od cestišča.

Ovire v grajenem okolju, ki povzročajo funkcionalno oviranim ljudem težave, delimo na (Vovk, 2000, str. 16):

- ovire pri oblikovanju zunanjega prostora in
- ovire pri oblikovanju notranjega prostora (arhitektonske ovire).

5.1 GRAJENE OVIRE PRI OBLIKOVANJU ZUNANJEGA PROSTORA

Grajene ovire pri oblikovanju zunanjega prostora preprečujejo funkcionalno ovirani osebi neovirano gibanje na prostem, bodisi v urbanem ali neurbanem okolju. Te ovire so na cestah, trgih in drugih javnih površinah (npr. cestni robniki, cestni odtoki, podhodi, nadhodi, parkirna mesta ipd.). Za vse te ovire so odgovorni planerji, urbanisti, arhitekti, gradbeniki, krajinarji, komunalci, oblikovalci, izvajalci in še kdo.

Tlakovane površine z granitnimi kockami in ostalimi grobo klesanimi materialni zahtevajo natančnost pri izvedbi. Nenatančno izveden tlak granitnih kock ima pregloboke in preširoke spoje, ki onemogočajo lagodno gibanje (možnost zdrsa, padca) ne le oseb na invalidskih vozičkih, temveč tudi staršem z vozički in ne

nazadnje tudi hoja v čevljih z visoko peto ni prijetna. Največja nevarnost takega tlaka se pojavi ob zmrzali, ko pot postane poledenela (Zupančič, 2004, str. 35).

Zunanje osvetljevanje je enako pomembno kot osvetljevanje notranjih prostorov. V urbanem okolju ima zunanja razsvetljava več vlog poleg osnovne osvetlitve prostora (Zupančič, 2004, str. 37).

5.2 GRAJENE OVIRE PRI OBLIKOVANJU NOTRANJEGA PROSTORA (ARHITEKTONSKE OVIRE)

Grajene ovire pri oblikovanju notranjega prostora ali arhitektonske ovire preprečujejo funkcionalno ovirani osebi dostop v objekt in njegovo uporabo oziroma jo otežijo. To so npr. preozka, vrtljiva, pretežka vrata; stopnice, čeprav le ena sama stopnica; tla, na katerih drsi; ozki hodniki oz. komunikacijski prostori; premajhni in nesmotrno urejeni sanitarni prostori; neustrezno oblikovana drobna oprema. Za te ovire so odgovorni v prvi vrsti arhitekti in oblikovalci (Vovk, 2000, str. 16).

Vizualne ovire so ovire, ki onemogočajo vizualno branje okolje. Ovirajo pogled in onemogočajo jasno zaznavo prostora. Del arhitektonskih elementov v okolju so usmerjevalne grafike (usmerjevalne in obveščevalne table-ter smerokazi). Usmerjevalna grafika je področje, kjer so jasno opredeljene smernice oblikovanja detajla in celote. Opazovalec mora razumeti namen usmerjevanja, barvno mora biti opredeljena pomembnost ali skupinska pripadnost podatka. Skrajni primer vizualne ovire je preobremenitev s podatki, ko so le-ti predstavljeni neuskklajeno in povzročijo kaotičnost in nepreglednost. Od opazovalca zahtevajo hitro in jasno odločitev, kar povzroči zmedenost ter negativno zaznavo prostora (Zupančič, 2004, str. 34).

Zvok v mejah sprejemljivosti je znosen in ne predstavlja ovire. Zvok kot ovira nastane v primeru, ko moti komunikacijo med ljudmi. Zvočne ovire so seštevki drobnih prekoračitev mejnih vrednosti (Zupančič, 2004, str. 36).

6 TEHNOLOŠKE IN ZAKONSKE ZAHTEVE PRI GRADNJI OBJEKTOV

Vsi objekti v javni rabi, ki so na novo zgrajeni in objekti v javni rabi, ki se rekonstruirajo, morajo zagotavljati funkcionalno oviranim osebam dostop, vstop in uporabo brez grajenih in komunikacijskih ovir. Vsak na novo zgrajen ali rekonstruiran objekt v javni rabi, ki nima vseh prostorov v pritličju, mora biti opremljen z najmanj enim dvigalom ali drugo ustrezno napravo za te namene (ZGO-1, 17. člen).

6.1 ZAHTEVE PRI GRADNJI ZUNANJIH JAVNIH POVRŠIN

V množici grajenih zunanjih javnih površin izstopajo stopničaste višinske razlike med posameznimi površinami. Te onemogočajo gibanje osebam na invalidskem vozičku in ljudem, ki se težko gibljejo. Stopničaste višinske razlike so past tudi za ljudi s prizadetostjo vida. Materiali za tlakovanje zunanjih javnih površin, pokrovi kanalizacijskih in drugih jaškov se morajo prilegati površini poti brez višinskih odstopanj.

Površina dostopne poti mora biti gladka, neprekinjena, nedrsna in izravnana. Sprememba v višini dostopne poti mora biti označena z drugačno barvo ter različnim materialom. Rešetke morajo biti v isti ravnini s površino poti in morajo imeti ozke vzorce, ki niso večji od 13 mm. Podolgovate rešetke morajo biti pravokotne na smer gibanja (Enable United Nations, 2003).

Višinske razlike na javnih površinah se ob stopnicah odpravijo na osnovi dveh tehničnih možnosti. Manjše višinske razlike se premostijo s klančino, pri večjih višinskih razlikah pa se namestijo ustrezne dvizne mehanske naprave (dvigala, dvizne ploščadi) (Planinc, 2005, str. 14).

6.1.1 Zunanje stopnice

Stopnica je osnovni arhitekturni element, ki povezuje različna višinska nivoja površine ali objekta. Stopnice brez alternativne rešitve povzročajo diskriminacijo funkcionalno oviranih oseb, ki ne morejo hoditi po stopnicah (Planinc, 2008, str. 20).

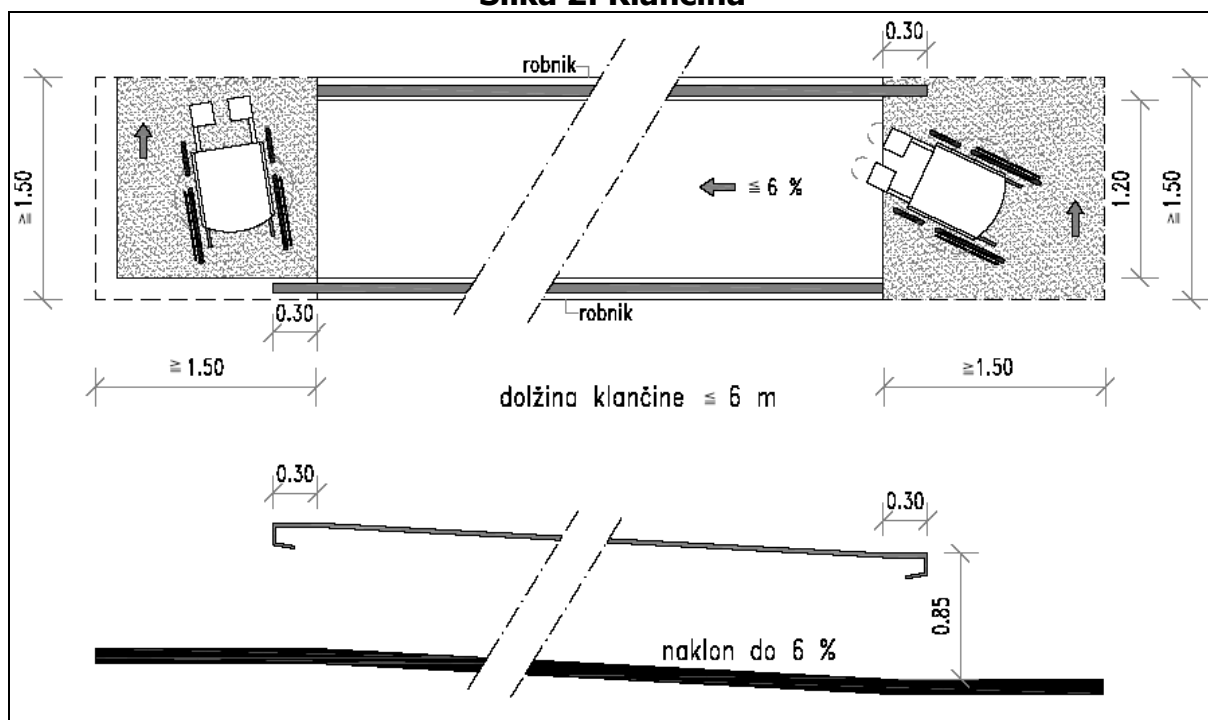
Za zunanje stopnice so boljše nižje dimenzije od 12 x 41 do 16 x 30 cm. Hoja po stopnicah z višjo višino je težavnejša, utrujajoča in ljudem, ki se težko gibljejo pomenijo veliko ovir. (DIN 18065).

6.1.2 Klančina

Klančina je vsaka pešpot ali grajena poševnina z vzdolžnim naklonom. Načeloma premagujemo s klančinami manjše višinske razlike. Za preprostejšo predstavo o dolžini klančine je izhodišče ena stopnica: = dva metra klančine. Dolžina klančine je odvisna od premaganega vzpona. Klančine se načrtujejo kot alternativno rešitev k zunanjim stopnicam za osebe, ki s težavo premagujejo stopnice oz. jih sploh ne morejo uporabljati. Vendar možnosti hoje po stopnicah se ne sme izločiti, ker nekateri ne morejo hoditi po klančini (Žerak, 2006, str. 5).

Klančine naj bodo po možnosti ravne, trdne in ne daljše kot 6 m. Nagib naj znaša največ 6 %. Klančine daljše od 6 m, morajo imeti vmesni podest dolžine vsaj 1,50 m. Širina klančine med držaji za roke naj znaša vsaj 1,20 m (DIN 18025).

Slika 2: Klančina

Vir: povzeto po Neufertu (2008, str. 35)

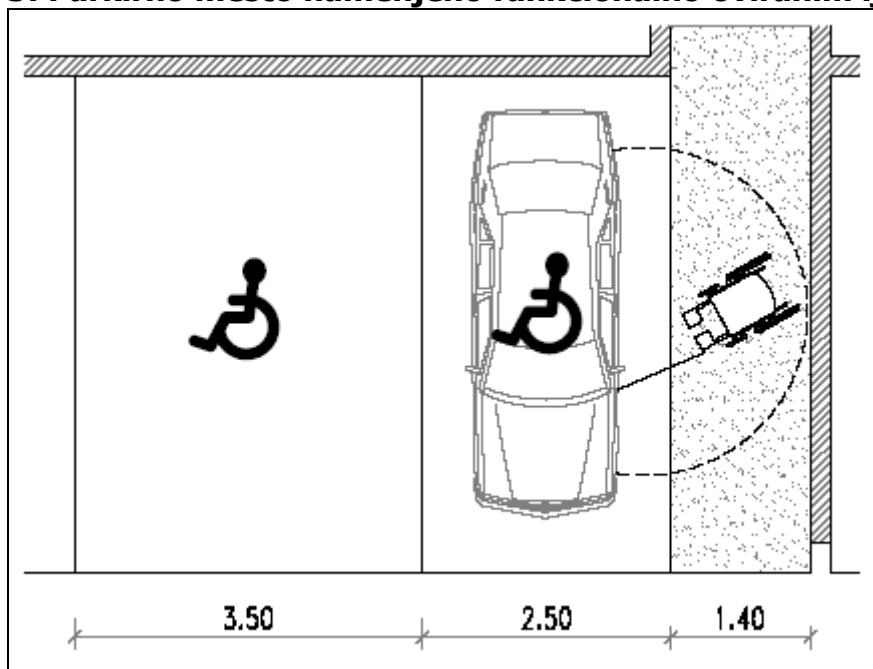
Površina mora biti čim manj drsna, zato so primerne obdelave zglajen beton v metlani strukturi, rezan kamen, betonski tlakovci in prane betonske plošče z minimalnimi stiki. Konstrukcijska izvedba je lahko masivna, monolitna (armiran beton ali kombinacija zidanih podpor in betonskih plošč) ter montažna z uporabo lesenih ali jeklenih nosilcev za premostitev posameznih odsekov klančin. Klančinski objekt, ki je sestavljen iz več odsekov klančin in podestov, mora imeti predvideno odvajanje meteorne vode na spodnjem, začetnem delu klančine (Planinc, 2008, str. 21).

6.1.3 Parkirno mesto

Na parkiriščih objektov javne rabe morajo biti parkirna mesta rezervirana za osebe z invalidskimi vozički. Parkirna mesta morajo biti označena poševno ali pravokotno na smer vožnje. Široka morajo biti 3,50 m, da je omogočeno manevriranje z invalidskim vozičkom pri vstopu in izstopu iz avtomobila. Njihova površina mora biti označena z Mednarodnim znakom dostopnosti. Takšna parkirna mesta morajo biti tudi čim bližje vhodu v objekt. Če objekt nima lastnega parkirišča, mora biti ob vhodu v objekt zagotovljena možnost za kratkotrajno ustavitve vozila osebe z invalidskim vozičkom (Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavb, 12. člen).

Če je parkirno mesto omejeno s stebri, stenami ali podporami, se širina parkirnih mest poveča na ovirani strani za 0,40 m (Neufert, 2008, str. 389).

Slika 3: Parkirno mesto namenjeno funkcionalno oviranim ljudem

Vir: povzeto po Neufertu (2008, str. 389)

Na parkirno mesto za invalide je dovoljeno parkirati samo z vozilom opremljenim s parkirno karto.

Evropska unija je izdala standardiziran model parkirnih kart za brezplačno parkiranje, namenjen funkcionalno oviranim osebam. Model je prepoznaven v vseh državah članicah Evropske unije. Te karte omogočajo ter dajejo pravico uporabe določenih parkirnih mest v vseh državah članicah funkcionalno oviranim osebam. Države članice pa ostajajo odgovorne za izdajanje kart. Vsaka država članica določi kriterije in postopek za potrditev le-teh, kajti priporočilo ne posega v način, kako se na državnem nivoju posamezne članice izvršujejo postopki za pridobitev parkirne karte.

Karta mora biti nameščena na vidnem mestu v vozilu. Biti mora pravokotne oblike in velikosti 106 x 148 mm. Na karti je označen simbol »uporabnika invalidskega vozička« v beli barvi, ki je vrisan v kvadratu temno modre barve. Karto izda na zahtevo upravičenca Upravna enota v kraju stalnega ali začasnega prebivališča upravičenca (Pravilnik o parkirni karti, 2. člen).

Zahtevi je treba priložiti (Pravilnik o parkirni karti, 6. člen):

- Odločbo o invalidnosti, iz katere je nedvoumno razvidna upravičenost oz. potrdilo izbranega osebnega zdravnika o izpolnjevanju pogojev.
- Dve fotografiji, ki morata biti izdelani na belem, tankem, sijajnem fotografskem papirju, velikosti 35 x 45 mm, v črno-beli ali barvni tehniki. Oseba mora biti fotografirana od spredaj, z odkritim čelom in obrazom, brez pokrival.
- Dokazilo o plačilu obrazca parkirne karte.

Dosledno bi bilo treba izvajati nadzor parkirnih mest, saj so na parkirnih mestih za funkcionalno ovirane ljudi dostikrat parkirana vozila brez parkirnih kart. S poostrenim nadzorom bi se lahko zvišala raven kulture v mirujočem prometu.

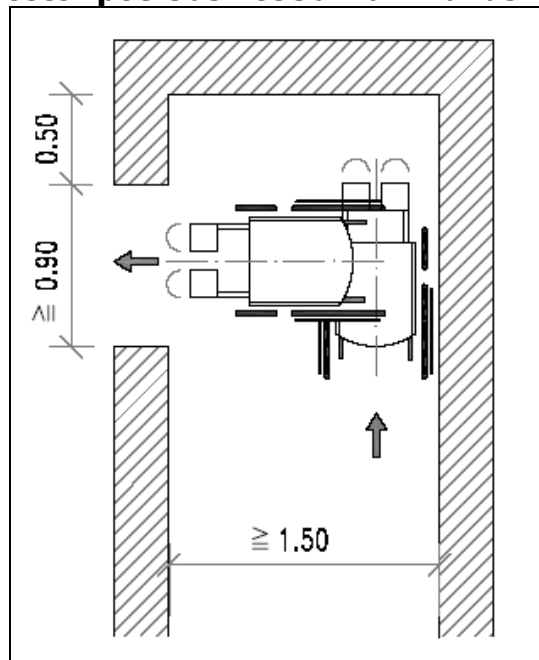
6.2 ZAHTEVE PRI GRADNJI HORIZONTALNIH KOMUNIKACIJ

Arhitektonske ovire na horizontalnih komunikacijah pri objektih v javni rabi se predvsem pojavljajo pred samimi vhodi v objekte. Manjše ali večje višinske razlike med ravniho zunanjega dostopa in ravniho vhoda so tipična arhitektonska ovira, ki preprečuje neodvisen vstop v objekt vsem uporabnikom. Te ovire so detajli vhodnih vrat in oprema vhodnega predprostora ali vetrolova. Pozornost pravilnega oblikovanja mora biti namenjena načinu odpiranja vrat z dovolj veliko površino podesta pred vrati, talni površini s predpražnikom (Planinc, 2005, str. 14).

Zahteve v zvezi z vhodi (Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavb, 10. člen):

- Vhodna vrata v objekt, ki mora biti brez ovir, morajo omogočati vstop osebam na invalidskih vozičkih in spremljevalcem.
- Če je v objektu več vhodov, je treba kot vhod brez ovir predvideti glavni vhod. V primeru, da to zaradi konstrukcijskih razlogov ni mogoče, je treba zagotoviti, da je brez ovir eden od ostalih vhodov v takšen objekt.
- Vhod v objekt mora biti dostopen brez stopnic. Prag vhodnih vrat je lahko visok največ 2 cm. Večje višinske razlike je treba premostiti z ustreznimi klančinami ali ustreznimi mehanskimi pripomočki za premagovanje višinske razlike.
- Predpražniki in obloge za preprečevanje vnosa umazanije morajo biti pri vhodu brez ovir višinsko izravnani z ravnjo tal.
- Če se pri rekonstrukciji objekta ne morejo upoštevati naštetih pogoji, mora biti na primerno mesto ob vhodu v objekt nameščen zvočni signal za potrebe funkcionalno oviranih oseb.

Slika 4: Prostor potreben osebi na invalidskem vozičku

Vir: povzeto po Neufertu (2008, str. 33)

Pretežko vratno krilo pomeni za funkcionalno ovirano osebo težavo. Priporočljiva so drsna vrata z dobrim mehanizmom zaradi lažjega ravnanja z njimi. Predvsem pri odpiranju in zapiranju vhodnih vrat je velikega pomena tudi oblika kljuke in ročaja. Prostor pred vhodom in za njim mora imeti zadostno površino za obračanje invalidskega vozička (Vovk, 2000, str. 64).

Vhodna vrata se odpirajo navzven v kolikor niso drsna avtomatska vrata. V bližini vrat na daljinsko upravljanje se namesti izklop v sili. V primeru elektronskega odpiranja vrat je obvezna povezava avtomatike vrat s protipožarno centralo (Merila za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave, 2007, str. 28).

6.3 ZAHTEVI PRI GRADNJI VERTIKALNIH KOMUNIKACIJ

Vertikalne komunikacije (stopnice, dvigala) morajo biti izvedene s pravilnim naklonom, zaščitene proti drsenju in nuditi možnost oprijemanja. Zaradi požarne varnosti morajo biti grajene iz težko gorljivih materialov.

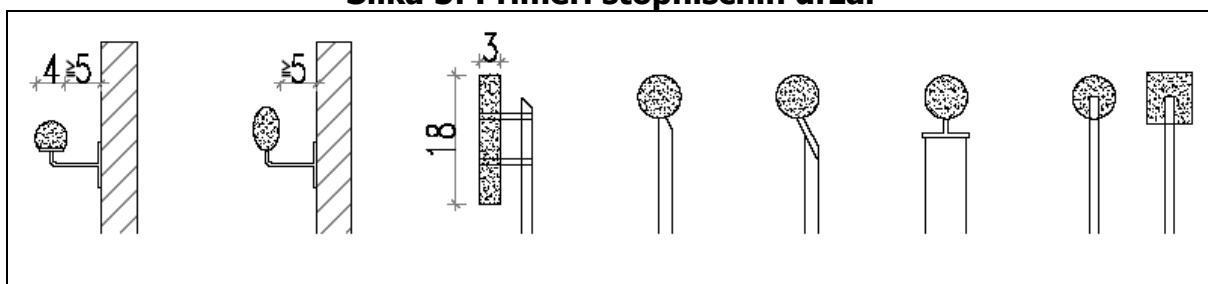
Sanacija vertikalnih komunikacij je tehnično in stroškovno najzahtevnejši poseg pri odpravi arhitektonskih ovir. Tehnični problem povezanosti posameznih etaž objekta v javni rabi se lahko pojavlja v naslednjih oblikah (Planinc, 2005, str. 15):

- notranje stopnišče je konstruirano tako, da ni prostora za postavitev vertikalnega osebne dvigala (poseg je prezahteven) in
- obstoječe dvigalo je dimenzionirano tako, da je kabina manjša od standardno določene najmanjše dimenzije 1,10 x 1,40 m.

6.3.1 Notranje stopnišče

Stopnice morajo biti oblikovane tako, da jih lahko uporabljajo tudi ljudje, ki se težko gibljejo. Stopnice morajo biti opremljene z ograjo ali z oprijemali za roke. Prosti robovi stopnišč s pet ali več stopnicami morajo biti zavarovani z varnostno ograjo višine vsaj 1,00 m, pri čemer odprtine v ograji ne smejo presegati 12 cm. Stopnišča s pet in več stopnicami, ki imajo nastopno ploskev širine več kot 4,00 m, morajo biti na razdalji manjši od 4,00 m opremljena tudi z vmesnimi oprijemali za roke (Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavb, 13. člen).

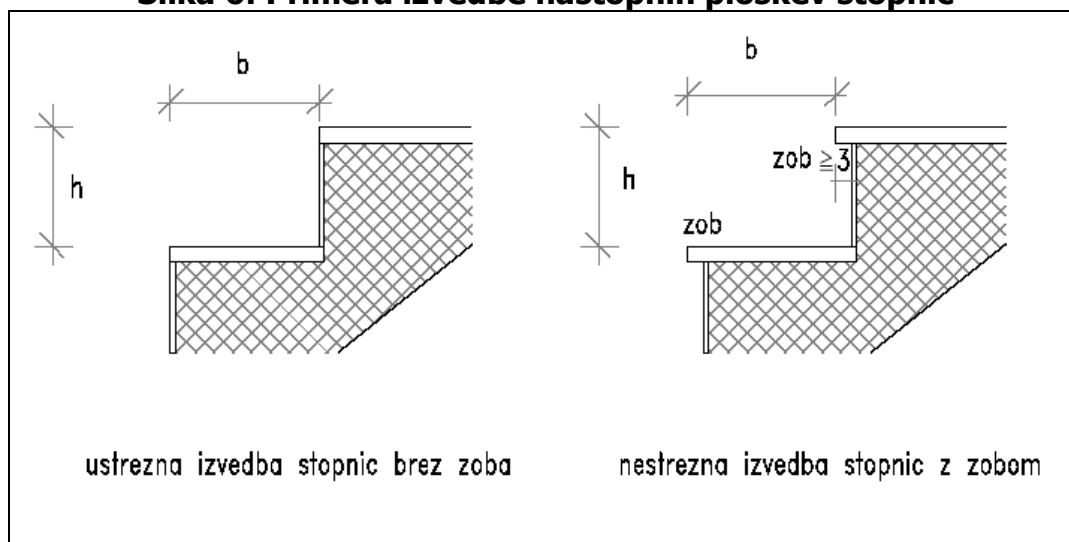
Slika 5: Primeri stopniščnih držal

Vir: povzeto po Neufertu (2008, str. 124)

Stopnice v zgradbah brez arhitektonskih ovir, ne smejo biti izvedene z zobom, v katerega se pri hoji lahko zatakne prednji del obuvala (Neufert, 2008, str. 124).

Slika 6: Primera izvedbe nastopnih ploskev stopnic

Vir: lasten

Razmerje med dimenzijo nastopne širine stopnice (b) in višino stopnice (h) izhaja iz dolžine koraka (63 cm). Izračunata se po naslednji formuli:

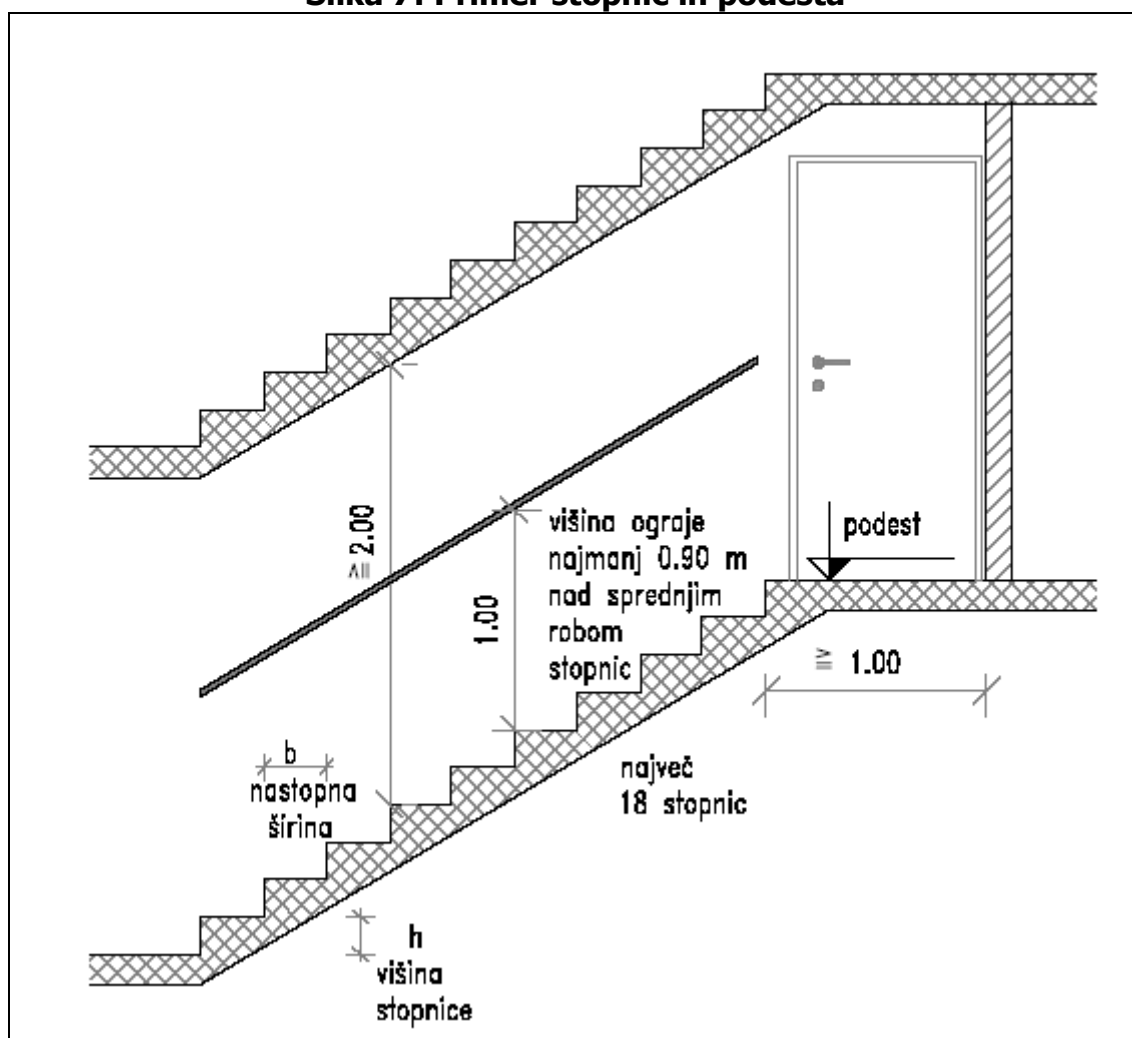
2-kratnik višine stopnice + nastopna širina stopnice = dolžina koraka
(npr. v primeru $h = 17 \text{ cm}$; $b = 63 - 2 \times 17 = 29 \text{ cm}$).

Stopnice v javnih zgradbah imajo širino izračunano glede na zaželeno hitrost izpraznitve. Na enem stopniščnem odseku je lahko maksimalno 18 stopnic. Posamezne stopniščne odseke z večjim številom stopnic se prekine s podestom. Dolžina podesta se izračuna po naslednji formuli:

dolžina podesta = n-kratnik dolžine koraka + 1 nastopna širina stopnice
(npr. pri razmerju $17/29 = 1 \times 63 + 29 = 92 \text{ cm}$ ali $2 \times 63 + 29 = 1,55 \text{ m}$).

Vrata, ki se odpirajo v stopnišče ne smejo segati v stopniščne rame (DIN 18065).

Slika 7: Primer stopnic in podesta

Vir: povzeto po Neufertu (2008, str. 122)

Stopnice, ki vodijo navzdol, ne smejo biti usmerjene k vratom jaška za dvigalo. Nastopne površine najvišje stopnice ne smemo prišteti h gibalni površini stopnic – vstopa ali izstopa (Neufert, 2008, str. 33).

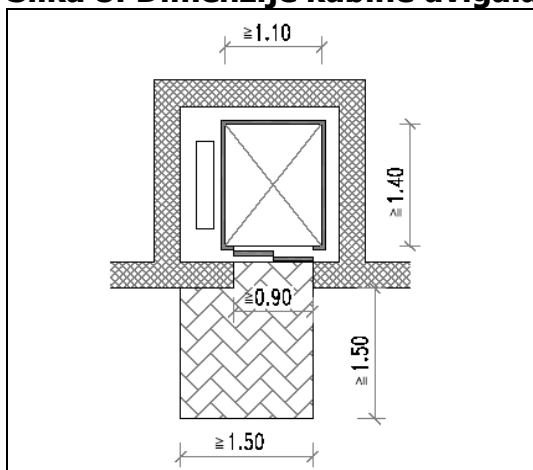
6.3.2 Dvigalo

Večina funkcionalno oviranih ljudi se poslužuje dvigala, če je načrtovano in izvedeno v skladu z zahtevami dostopnosti (dimenzija kabine dvigala, širine vrat, namestitve klicnih naprav - postajno, kabinsko tipkalo). Gumbi naj bodo dovolj veliki (najmanj 20 mm), dobro osvetljeni, dovolj odmaknjeni drug od drugega in naj tudi dovolj izstopajo, tako da so uporabni za ljudi s prizadetostjo vida). Npr. alarmni gumb mora biti takoj razpoznaven, da ga ni moč pritisniti pomotoma (zaščitni cilinder) (Vovk, 2000, str. 81).

Dvigalo mora biti prilagojeno za osebe na invalidskih vozičkih ter osebe z otroškimi vozički. Z invalidskega vozička mora biti mogoč klic dvigala (90–120 cm) (Merila za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave, 2007, str. 25).

Svetla širina kabine dvigala mora biti najmanj 1,1 m, svetla globina pa 1,4 m (Neufert, 2008, str. 33).

Slika 8: Dimenzije kabine dvigala

Vir: povzeto po Neufertu (2008, str. 35)

Načeloma naj bi bila dvigala v bližini izvorne točke prometnih tokov v zgradbah. Treba je zagotoviti zadosten prostor pred vrati dvigal, ki ne sme direktno mejiti na stopnice (DIN 18024).

Čakalni prostor pred vhodom v dvigalo mora biti oblikovan in dimenzioniran, tako da (Neufert, 2008, str. 131):

- vstopajoči in izstopajoči uporabniki čim manj ovirajo drug drugega in
- se lahko največje tovore naloži in razloži (npr. invalidske vozičke) brez nevarnosti za ljudi, dvigalo ali zgradbo in se pri tem čim manj ovira promet.

Koristna širina čakalnega prostora, merjena od vrat dvigala do nasprotne stene, mora meriti toliko, kot je globoka kabina. Skupine dvigal se namesti v okvir glavnega stopnišča (DIN EN 81).

6.4 ZAHTEVE PRI FUNKCIONALNOSTI IN OPREMI PROSTOROV

Funkcionalnost notranjih prostorov v javni rabi je nujna za vse uporabnike. Možnosti sanacij teh prostorov za funkcionalno ovirane uporabnike so na splošno dovolj velike. Osnovni posegi so praviloma potrebni v sanitarnih prostorih in na hodnikih, kjer je aktualna adaptacija prostora in opreme za uporabo oseb na invalidskih vozičkih (Planinc, 2005, str. 15).

6.4.1 Sanitarni prostor

V objektih mora biti tudi sanitarni prostor brez ovir. Površina takšnega prostora mora biti najmanj 3,50 m², pri čemer mora biti krajša stranica prostora dolga vsaj 1,6 m (Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavb, 19. člen).

V sanitarnem prostoru morajo biti (Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavb, 19.člen):

- sanitarna školjka, opremljena s konzolnim ali zidnim držalom za roke,
- umivalnik na višini 0,80–0,85 m in odmaknjen od stranskega zidu vsaj 0,20 m,
- sanitarna školjka in umivalnik postavljena tako, da je med njima vsaj 0,80 m prostora,
- nagibno ogledalo,
- obešalnik za obleko, dosegljiv z invalidskega vozička, in
- klicna naprava za primer, če je potrebna pomoč, ki mora omogočati nemoteno sporazumevanje tudi osebam z okvaro sluha.

Sanitarni prostori se uredijo skladno z veljavno zakonodajo in predpisi. Pri umivalnikih se zagotovi sušilec za roke ali držalo za papirnate brisače, posoda za tekoče milo, stensko ogledalo s polico in kovinski koš s pomičnim pokrovom. V vsakem stranišču se zagotovi nosilec za toaletni papir, čistilna ščetka in kovinski koš s pomičnim pokrovom ter kovinska obešalna kljukica (Merila za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave, 2007, str. 23).

6.4.2 Hodnik

Širina hodnikov naj bo vsaj 1,50–2,00 m. Ta širina omogoča srečanje dveh oseb na invalidskem vozičku ter dopušča enoročni obrat za 180° (Neufert, 2008, str. 33).

V primeru namestitve mrežnih tiskalnikov in fotokopirnih strojev na hodnike morajo biti le-ti široki najmanj 1,90 m v primeru, ko pa so hodniki namenjeni tudi strankam, ki čakajo pred pisarnami, pa morajo biti le-ti široki najmanj 2,40 m. Če je pričakovano večje število čakajočih strank v hodnikih, se v sklopu hodnika uredi čakalnico (Merila za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave, 2007, str. 25).

Svetla širina prehoda vrat mora biti najmanj 0,90 m. Pred sanitarnimi prostori se morajo vrata odpirati navzven. Višina stikal in vtičnic naj bo 1,00–1,10 m. Vsa stikala ter ročaji morajo biti nameščeni v območju stegnjene ali rahlo skrčene roke (DIN 18025).

V vhodni avli se predvidi prostor za možnost čakanja strank. Vhodna avla mora imeti označevalno tablo z navedbo organov v objektu in lokacijo le-teh (Merila za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave, 2007, str. 22).

Za upravne enote je značilno delo s strankami. Projektna rešitev se oblikuje s šalterskim tipom – delo s strankami pri okencih oz. individualna obravnava strank v posamičnih pisarnah. Lokacija okenc mora biti čim lažje dostopna. Ločitev uradnika in stranke se po potrebi zagotovi s stekleno oz. prozorno pregrado iz ustreznega materiala (kaljeno steklo), ki omogoča podajanje dokumentov (Merila za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave, 2007, str. 19).

Prostori, ki so namenjeni poslovanju s strankami, morajo biti opremljeni z najmanj enim pultom (s polico in s pisalom), okencem in drugo opremo, ki omogoča samostojno uporabo osebam na invalidskih vozičkih (Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavb, 16. člen).

V glavna komunikacijska vozlišča se namesti označevalne table o organih državne uprave, obvezne so svetlobne oznake evakuacijskih poti in požarni načrt z gasilno opremo in javljalci požara. Zasilna razsvetljava je obvezen element (Merila za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave, 2007, str. 25).

Označevalne table morajo biti ustrezno velike in montirane na okvirje vrat oz. ob vratih ter na primerna in dobro vidna mesta v hodnikih oz. vhodni avli (Merila za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave, 2007, str. 23).

Označevanje tako za prepoznavanje kot usmerjanje mora biti takšno, da ga lahko razumejo tudi ljudje s prizadetostjo vida. Enostavni napisi s poglobljenimi črkami ali izstopajočimi omogočajo slabovidnim branje s tipanjem. Pri velikosti črk 15-25 mm so priporočljive črke, ki izstopajo. Večje so lahko ali poglobljene ali izstopajoče. Najboljša vidljivost je dosežena s pravilno barvno kombinacijo. Svetle črke na temni podlagi so najizrazitejše, pa tudi temne na svetli se lahko uporabljajo. Napisne table naj imajo tako veliko besedilo, da ga razberejo tudi slabovidni z določene razdalje. Pravokotne table posredujejo informacije; trikotne pomenijo svarilo, opozorilo; okrogle pa prepoved. Zelena barva na tabli pomeni »prosto pot«, rdeča »pot ni prosta«, rumena »tveganje«. Črna barva se uporablja kot kontrast k rumeni, beli, zeleni; bela pa kot kontrast k rdeči in tudi zeleni. Temne barve so primerne za talne površine, svetle pa za stropne (Vovk, 2000, str. 87).

Stene morajo biti glajene. Kjer se nahajajo stranke (hodniki, šalterji, čakalnice) mora biti nanesen akrilni lahkopralni oplesk do višine 150 cm (Merila za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave, 2007, str. 27).

Med stenami in tlemi naj bodo močni barvni kontrasti. Nobenih bleščavih ter zrcalnih površin. Pomembna vrata, stopnice, klančine in ovire je treba nakazati s spremenjeno obdelavo tal (slabovidni!) (Vovk, 2000, str. 93).

Uporaba rdeče, rumene, oranžne in rjave barve se v takih prostorih priporoča, vendar ne za obarvanje velikih površin sten in stropov, temveč za obarvanje posameznih elementov, npr. vrat, stebrov, predelnih vrat med posameznimi prostori (Hočevnar - Rupnik, 1986, str. 188).

7 ANALIZA UPRAVNIH PROSTOROV

Za izvedbo praktičnega dela sem na občine, upravne enote in centre za socialno delo najprej poslala prošnje za pridobitev dovoljenja za pregled stanja upravnih prostorov.

V nekaterih institucijah so se negativno odzvali na mojo prošnjo. Pregleda mi niso dovolili na Občini Škocjan ter na Centru za socialno delo v Trebnjem. V Krškem in v Trebnjem sta upravna enota in občina v isti stavbi, tako da sem sprejela odločitev, da v nalogi obravnavam prostore Upravne enote Krško ter občinske prostore v Trebnjem.

Opis dejanskega stanja bom prikazala v primerjalni tabeli. Primerjalno analizo bom razdelila na 3 sklope:

- na občine (Brežice, Šentjernej, Novo mesto, Dolenjske Toplice, Trebnje),
- na upravne enote (Brežice, Krško, Novo mesto) ter
- na centra za socialno delo (Brežice, Novo mesto).

V diplomskem delu je prikazana primerjalna analiza med starimi in novimi prostori Centra za socialno delo Brežice. Pred tremi leti sem skozi seminarsko nalogo opravila pregled upravnih prostorov stare Upravne enote Novo mesto. V tem času se je Upravna enota selila v nove prostore. V diplomskem delu bom prikazala primerjalno analizo starih in novih prostorov Upravne enote Novo mesto.

Ugotovljena dejstva v posameznih objektih javnih institucij bom prikazala s primerjalno analizo izmenično v tabelarični in opisni obliki. V zaključku praktičnega dela diplomskega dela bom podala zaključne ugotovitve iz terena.

7.1 ANALIZA OBČINSKIH PROSTOROV

Tabela 1: Zunanje javne površine pred občinskimi prostori

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE	ŠENTJERNEJ	NOVO MESTO	DOLENJSKE TOPLICE	TREBNJE
Dostopna pot						
površina	gladka, nedrsna, izravnana	ustreza	ustreza	ustreza	ustreza	ustreza
jaški	izravnani s tlemi	ni jaškov	ni jaškov	ni jaškov	ni jaškov	ni jaškov
rešetke	pravokotne na smer gibanja	ni rešetak	ni rešetak	ni rešetak	vzporedne	ni rešetak
	razmik med elementi rešetke ≤ 13 mm	-	-	-	18 mm	-
Zunanje stopnice		ni stopnic	ni stopnic			ni stopnic
dimenzija	razmerje višina stopnice/nastopna širina: 12/41 - 16/30 cm	-	-	16/30	16/30	-
Klančina		ni izvedena	ni potrebna			ni izvedena
površina	trdna, nedrsna	-	-	ustreza	ustreza	-
odvod meteorne vode	na spodnjem začetnem delu	-	-	ustreza	ustreza	-
dolžina	≤ 6,00 m	-	-	5,23 m	9,20 m	-
širina	≥ 1,20 m	-	-	1,30 m	0,74 m	-
podest	dolžina ≥ 1,50 m	-	-	2,60 m	1,20 m	-
nagib	≤ 6 %	-	-	10%	12%	-

Vir: lasten

Dostopne poti v vse obravnavane občine so ustrezno urejene. Le rešetke pri Občini Dolenjske Toplice so vzporedne s smerjo gibanja in med elementi rešetak je prevelik razmik.

Pred vsemi občinskimi stavbami, kjer so zunanje stopnice, so le-te izvedene ustrezno.

Na občinah Brežice in Trebnje bi bila klančina pred vhodom nujno potrebna, vendar ni izvedena. Pri obeh sta namreč pred vrati nepremostljivi oviri (praga visoka več centimetrov), kar osebi na invalidskem vozičku takoj onemogoči vstop v stavbo. Na Občini Brežice so to funkcionalno oviro deloma uredili z domofonom, ki je nameščen pred vhod v stavbo. Funkcionalno oviranim ljudem tako omogoča priklic zelenega uradnika. Vendar pred vhodom ni pokritega prostora, zato je zaradi vremenskih vplivov urejanje zadev močno oteženo. Oseba na invalidskem vozičku na Občini Trebnje ostane neopažena pred vrati.

Pred občinsko stavbo Krško klančina ni potrebna, ker je pred vhodnimi vrati vgrajena tudi dvizna ploščad.

Mestna občina Novo mesto in Občina Dolenjske Toplice imata vgrajeni klančini, vendar ne ustrezata predpisom. V obeh primerih je klančina grajena s prevelikim naklonom. Klančina pred občinsko stavbo v Dolenjskih Toplicah pa je poleg tega še predolga in preozka. Na koncu le-te je premajhen podest, ki pa se nadaljuje v stopnice; kar pomeni, da je zgrajena povsem nesmiselno.

Tabela 2: Parkirna mesta pred občinskimi prostori

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE	ŠENTJERNEJ	NOVO MESTO	DOLENJSKE TOPLICE	TREBNJE
Parkirno mesto			parkirnega mesta ni	parkirnega mesta ni	parkirnega mesta ni	
označbe	Mednarodni znak dostopnosti	da	-	-	-	da
	talna označba	da	-	-	-	da
širina	≥ 3,50 m	4,90 m	-	-	-	3,50 m
	≥ 3,90 m v primeru mejitve na vertikalno oviro	ni potrebno	-	-	-	ni potrebno
lokacija	bližina vhoda	ustreza	-	-	-	ustreza

Vir: lasten

Vzorno urejena parkirna mesta za funkcionalno ovirane ljudi so ob občinskih stavbah v Brežicah in Trebnjem. V ostalih treh obravnavanih občinah imajo sicer veliko število parkirnih mest, vendar ni nobeno prilagojeno funkcionalno oviranim osebam.

V Novem mestu je pri vhodu v občinsko stavbo urejeno parkirišče za uslužbence. Dostop na parkirišče je omejen z zapornico. V primeru obiska funkcionalno ovirane osebe le ta lahko koristi to parkirišče. Razpoložljiva možnost predstavlja le delno rešitev, saj v primeru odsotnosti varnostnika dostop na to parkirišče ni možen.

Tabela 3: Horizontalne komunikacije v občinskih prostorih

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE	ŠENTJERNEJ	NOVO MESTO	DOLENJSKE TOPLICE	TREBNJE
Horizontalne komunikacije						
širina vhodnih vrat	≥ 0,90 m	1,30 m	0,80 m	0,90 m	0,98 m	1,80 m
prag vhodnih vrat	≤ 2 cm	14 cm	3,5 cm	1 cm	2 cm	6 cm
predpražnik	višinsko izravnano s tlemi	- 1 cm	- 1 cm	- 1 cm	ustreza	ustreza
širina vhodnega prostora	≥ 1,50 m	1,90 m	2,20 m	2,60 m	1,20 m	2,20 m
način odpiranja	dršno odpiranje	ni izvedeno	ni izvedeno	da	ni izvedeno	ni izvedeno
	odpiranje navzven	navznoter	navznoter	ni potrebno	ustreza	navznoter
odmik vrat od vogalne stene	≥ 0,50 m	0,30 m	1,00 m	0,90 m	0,20 m	0,30 m
primer nedostopnosti	komuniciranje z domofonom (nameščen zvonec na poziv)	izvedeno na višini 1,04 m	ni izvedeno	je dostopno	ni izvedeno	ni izvedeno

Vir: lasten

Širina vhodnih vrat v proučevanih organizacijah povsod, razen v Šentjerneju, ustreza. Vgrajeni predpražniki niso primerni. Potrebno bi jih bilo zamenjati z novimi nepoglobljenimi. Širina vhodnega prostora na vseh obravnavanih občinah, razen v Dolenjskih Toplicah, ustreza predpisanim zahtevam. Način odpiranja vhodnih vrat ustreza vsem predpisom gradnje brez arhitektonskih ovir in zahtevam požarne varnosti le v stavbi Mestne občine Novo mesto.

Tabela 4: Vertikalne komunikacije v občinskih prostorih

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE	ŠENTJERNEJ	NOVO MESTO	DOLENJSKE TOPLICE	TREBNJE
Vertikalne komunikacije						
stopnice						
višina stopniščne ograje	≥ 1,00 m	0,83 m	0,90 m	0,95 m	0,90 m	0,95 m
polnilo ograje	razmak med elementi polnila ≤ 12 cm	ustreza	ustreza	10 cm	ustreza	ustreza
število stopnic	≤ 18	14	19	13	10	12
nastopne ploskve stopnic	ne smejo biti izvedene z zobom	z zobom 4 cm	z zobom 3 cm	z zobom 3 cm	z zobom 4 cm	ustreza
izračun dimenzije stopnice	63 cm = 2 x višina stopnice + nastopna širina	16/34	18/30	15/33	17,5/28	16/31
širina podesta	n-kratnik dolžine koraka + nastopna širina	1,60 m	ni izveden	1,40 m	1,05 m	1,20 m

dvigalo		ni izvedeno	ni izvedeno			ni izvedeno
širina kabine	≥ 1,10 m	-	-	1,10 m	1,10 m	-
globina kabine	≥ 1,40 m	-	-	1,40 m	1,40 m	-
prilagojenost gumbov	velikost ≥ 20 mm, dobra osvetljenost, odmik med gumbi, razpoznavnost	-	-	da	da	-
višina namestitve gumbov	0,90-1,20 m	-	-	1,10 m	0,90-1,10 m	-

Vir: lasten

V nobeni občinski stavbi stopniščna ograja ni nameščena na zahtevani višini. V stavbi Občine Šentjernej ni primerne stopniščnega podesta. Grajeno stopnišče je enoramno, s prevelikim številom stopnic in neprimernih dimenzij. Dimenzije stopnic ne ustrezajo tudi v prostorih Občine Brežice. Predpisom glede profila nastopne ploskve ustreza le stopnišče v stavbi Občine Trebnje. V ostalih štirih obravnavanih občinah so vse stopnice oblikovane tako, da imajo izveden nekaj centimetrski zob, v katerega se pri hoji lahko zatakne prednji del obuvala.

V prostorih Mestne občine Novo mesto in Občine Dolenjske Toplice vgrajeno dvigalo ustreza vsem standardom in predpisom. V ostalih obravnavanih občinah dvigala ni. Glede na to, da se prostori nahajajo v različnih nadstropjih, bi bilo le-to nujno potrebno.

Tabela 5: Sanitarni prostori v občinskih prostorih

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE	ŠENTJERNEJ	NOVO MESTO	DOLENJSKE TOPLICE	TREBNJE
Sanitarni prostor		ni sanitarij za funkcionalno ovirane ljudi	ni sanitarij za funkcionalno ovirane ljudi	ni sanitarij za funkcionalno ovirane ljudi		ni sanitarij za funkcionalno ovirane ljudi
površina	≥ 3,50 m ²	1,19 m ²	0,70 m ²	1,08 m ²	2,56 m ²	1,12 m ²
dimenzija krajše stranice	≥ 1,60 m	0,85 m	0,70 m	0,90 m	1,40 m	0,80 m
višina umivalnika	0,80-0,85 m	0,85 m	0,85 m	0,80 m	0,80 m	0,80 m
odmik umivalnika od stene	≥ 0,20 m	0,20 m	0,60 m	0,20 m	0,50 m	0,20 m
razmik med školjko in umivalnikom	≥ 0,80 m	ni v istem prostoru	ni v istem prostoru	ni v istem prostoru	0,60 m	0,50 m
držalo za roke	sanitarije morajo biti opremljene s konzolnim ali zidnim držalom za roke	ni izvedeno	ni izvedeno	ni izvedeno	da	ni izvedeno
ostala oprema	nagibno ogledalo, obešalniki za obleke in druga oprema morajo biti dosegljivi z invalidskega vozička	ni izvedeno	ni izvedeno	ni primerno	da	ni primerno

Vir: lasten

Občinski prostori v Dolenjskih Toplicah se nahajajo v stavbi Kulturno-kongresnega centra. Sanitarne prostore v pritličju si delijo z navedenim centrom. Sanitarni prostori za funkcionalno ovirane ljudi so deloma prilagojeni. Ostali obravnavani občinski prostori nimajo prilagojene sanitarije za funkcionalno ovirane ljudi.

V predprostoru sanitarij Občine Brežice, je prostor med umivalnikom in zidom širok le 46 cm, kar močno otežuje gibanje že funkcionalno neoviranim osebam.

Tabela 6: Hodniki v občinskih prostorih

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE	ŠENTJERNEJ	NOVO MESTO	DOLENJSKE TOPLICE	TREBNJE
Hodnik						
širina	≥ 1,50 m	2,60 m	1,60 m	2,10 m	1,20 m	1,20 m
≥ 1,9 m	v primeru nameščene opreme na hodnikih	ustreza	1,60 m	2,10 m	1,20 m	1,20 m
≥ 2,4 m	v primeru čakajočih strank pred pisarnami	ustreza	1,60 m	2,10 m	1,20 m	1,20 m
širina vrat	≥ 0,90 m	0,90 m	0,83 m	0,80 m	0,87 m	0,80 m
vrata pred sanitarnimi prostori	odpiranje navzven	navznoter	navznoter	navznoter	ustreza	navznoter
višina stikal	1,00-1,05 m	1,40 m	1,60 m	1,10 m	senzorji	1,45 m
pult za komuniciranje z zaposlenimi	dostopen osebi z invalidskega vozička	ni potreben	ni potreben	ni potreben	ni potreben	ni potreben
polička s svinčnikom ter s knjigo pohval/pritožb	dostopna osebi z invalidskega vozička	1,10 m	ni izvedeno	1,10 m	ni izvedeno	1.20 m
označevalne table	velikost črk (15-25 mm)	20 mm	25 mm	30 mm	10 mm	10 mm
	pregledna barvna kombinacija	sivo-zelena	sivo-črna	rdeče-zlato-črna	sivo-črna	sivo-črna

Vir: lasten

Širina hodnikov je v vseh občinskih stavbah zelo razgibana. Na hodnikih so odloženi predmeti, ki so lahko nevarni za osebe s prizadetostjo vida (reklamni rekviziti, koši za smeti, avtomati za vodo, fotokopirni stroji ipd.). Na hodnikih Mestne občine Novo mesto je nameščeno pohištvo z ostrimi robovi. Na sredini hodnikov se razprostirajo rože, ki zelo otežujejo gibanje. Stoli v čakalnih prostorih občin so v večji meri brez držal in prenizki, zato so neuporabni in pomenijo dodatne ovire. Prostori so temni in za osebo s prizadetostjo vida je branje oteženo. Vhodi iz hodnikov v pisarne so neprilagojeni. Širina vrat ustreza predpisom samo v prostorih Občine Brežice. Med vrati vseh občinskih pisarn, razen v Dolenjskih Toplicah, so vgrajeni leseni pragovi višine 3 cm in več. Stikala so v vseh občinskih prostorih nameščena previsoko. Vse označevalne table so barvno pregledne. Velikost črk označevalnih tabel v prostorih Občine Dolenjske Toplice in Trebnje ne ustrezajo zahtevam.

7.2 ANALIZA PROSTOROV UPRAVNIH ENOT

Upravna enota Novo mesto se je do decembra 2006 nahajala na petih lokacijah. Izmere sem izdelala v objektu, kjer se je nahajal Oddelek za upravne notranje zadeve. Stari prostori Upravne enote Novo mesto po večini niso ustrezali zahtevam gradnje brez arhitektonskih ovir.

Tabela 7: Zunanje javne površine pred upravnimi enotami

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE	KRŠKO	NOVO MESTO (stara stavba)	NOVO MESTO (nova stavba)
Dostopna pot					
površina	gladka, nedrsna, izravnana	ustreza	ustreza	ustreza	ustreza
jaški	izravnani s tlemi	ni jaškov	ni jaškov	ni jaškov	ni jaškov
rešetke	pravokotne na smer gibanja	ni rešetk	ni rešetk	ni rešetk	ni rešetk
	razmik med elementi rešetke ≤ 13 mm	-	-	-	-
Zunanje stopnice		ni stopnic			
dimenzija	razmerje višina stopnice/nastopna širina: 12/41 - 16/30 cm	-	15/33	15/33	16/31
Klančina		ni potrebna	ni potrebna		
površina	trdna, nedrsna	-	-	ustreza	ustreza
odvod meteorne vode	na spodnjem začetnem delu	-	-	ustreza	ustreza
dolžina	≤ 6,00 m	-	-	2,30 m	7,50 m
širina	≥ 1,20 m	-	-	1,70 m	1,40 m
podest	dolžina ≥ 1,50 m	-	-	1,00 m	1,50 m
nagib	≤ 6 %	-	-	20%	7%

Vir: lasten

Dostopne poti in zunanje stopnice so v vseh obravnavanih upravnih enotah grajene v skladu s predpisi.

Na Upravni enoti Krško klančina ni potrebna, ker je poleg vhodnih stopnic vgrajena ustrezna dvizna ploščad.

V Novem mestu pred staro stavbo je bila nameščena klančina, ki jo oseba na invalidskem vozičku sama ni mogla premagati. Naklon je bil prevelik, klančina pa tudi ni bila opremljena z ograjo, niti ni imela zaščitnega robnika. Klančina pred novimi prostori je predolga in tudi prestrma. Neprimerno je urejen tudi dostop do klančine. Klančina je grajena neposredno pred parkirnim mestom, zato je dostop dostikrat onemogočen.

Tabela 8: Parkirna mesta pred upravnimi enotami

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE	KRŠKO	NOVO MESTO (stara stavba)	NOVO MESTO (nova stavba)
Parkirno mesto					
označbe	Mednarodni znak dostopnosti	da	da	da	da
	talna označba	da	da	da	da
širina	≥ 3,50 m	4,75 m	3,50 m	3,50 m	3,50 m
	≥ 3,90 m v primeru mejitve na vertikalno oviro	ni potrebno	ni potrebno	ni potrebno	ni potrebno
lokacija	bližina vhoda	ustreza	ustreza	ustreza	ustreza

Vir: lasten

Na vseh obravnavanih upravnih enotah imajo parkirišča ustrezno označena, primerno široka ter tudi povsod se parkirna mesta nahajajo v neposredni bližini vhoda v objekt.

Tabela 9: Horizontalne komunikacije v upravnih enotah

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE	KRŠKO	NOVO MESTO (stara stavba)	NOVO MESTO (nova stavba)
Horizontalne komunikacije					
širina vhodnih vrat	≥ 0,90 m	1,15 m	1,32	0,80 m	1,70 m
prag vhodnih vrat	≤ 2 cm	0,5 cm	0 cm	5 cm	0 cm
predpražnik	višinsko izravnano s tlemi	ustreza	- 1 cm	ustreza	ustreza
širina vhodnega prostora	≥ 1,50 m	2,30 m	2,70 m	1,50 m	1,80 m
način odpiranja	drsnost odpiranja	ni izvedeno	da	ni izvedeno	da
	odpiranje navzven	navznoter	ni potrebno	ustreza	ni potrebno
odmik vrat od vogalne stene	≥ 0,50 m	0,50 m	0,70 m	0,20 m	0,90 m
primer nedostopnosti	komuniciranje z domofonom (nameščen zvonček na poziv)	je dostopno	je dostopno	je dostopno	je dostopno

Vir: lasten

Vhodna vrata v starih prostorih Upravne enote Novo mesto so bila preozka in grajena s prevelikim pragom. Napako pri gradnji so popravili v novi stavbi. Uredili so ločen vhod z drsnimi vrati, ki je popolnoma prilagojen funkcionalno oviranim osebam.

Upravna enota Brežice je locirana v starem mestnem jedru. Zaradi zahtev Zavoda za kulturno dediščino Slovenije niso smeli vgraditi drsnih vrat, zato so vgrajena lesena vrata. Odpiranje sicer ni oteženo, se pa odpirajo navznoter, kar ni v skladu s predpisom požarne varnosti.

Tabela 10: Vertikalne komunikacije v upravnih enotah

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE	KRŠKO	NOVO MESTO (stara stavba)	NOVO MESTO (nova stavba)
Vertikalne komunikacije					
stopnice					
višina stopniščne ograje	≥ 1,00 m	1,00 m	1,00 m	1,00 m	1,10 m
polnilo ograje	razmak med elementi polnila ≤ 12 cm	ustreza	ne ustreza (nameščena horizontalno)	ne ustreza	ustreza
število stopnic	≤ 18	8	9	7	14
nastopne ploskve stopnic	ne smejo biti izvedene z zobom	ustreza	z zobom 2 cm	ustreza	z zobom 2 cm
izračun dimenzije stopnice	63 cm = 2 x višina stopnice + nastopna širina	17/29	16/31	17,5/28	16/31
širina podesta	n-kratnik dolžine koraka + nastopna širina	1,50 m	1,15 m	1,20 m	2,60 m
dvigalo					
širina kabine	≥ 1,10 m	1,10 m	-	1,10 m	1,10 m
globina kabine	≥ 1,40 m	1,40 m	-	1,20 m	1,40 m
prilagojenost gumbov	velikost ≥ 20 mm, dobra osvetljenost, odmik med gumbi, razpoznavnost	ustreza	-	ustreza	ustreza
višina namestitve gumbov	0,90-1,20 m	0,90-1,05 m	-	1,50 m	1,06-1,40 m

Vir: lasten

Višine stopniščnih ograj ustrezajo v vseh prostorih obravnavanih upravnih enot. V starih prostorih Upravne enote Novo mesto polnilo ograje ni ustrezalo. Napako so pri načrtovanju novih prostorov sicer odpravili, so pa naredili novo, saj so projektirali stopnice z zobom.

Dvigala v Upravni enoti Krško ni, čeprav bi bilo nujno potrebno. V starih prostorih Upravne enote Novo mesto dvigalo ni bilo ustreznih dimenzij. Ravno tako so bili gumbi dvigala izvedeni na neustrezni višini. Napako na dimenzijah so v novih prostorih odpravili. Gumbi pa so tudi v novem dvigalu nameščeni previsoko.

Tabela 11: Sanitarni prostori v upravnih enotah

ELEMENTI OBJEKTA		PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE	KRŠKO	NOVO MESTO (stara stavba)	NOVO MESTO (nova stavba)
Sanitarni prostor				ni sanitarij za funkcionalno ovirane ljudi	ni sanitarij za funkcionalno ovirane ljudi	
	površina	≥ 3,50 m ²	2,88 m ²	1,20 m ²	1,20 m ³	3,64 m ²
	dimenzija krajše stranice	≥ 1,60 m	1,60 m	1,00 m	1,00 m	1,60 m
	višina umivalnika	0,80-0,85 m	0,82 m	0,80 m	0,80 m	0,80 m
	odmik umivalnika od stene	≥ 0,20 m	0,30 m	0,05 m	0,20 m	0,30 m
	razmik med školjko in umivalnikom	≥ 0,80 m	1,00 m	ni v istem prostoru	ni v istem prostoru	1,00 m
	držalo za roke	sanitarije morajo biti opremljene s konzolnim ali zidnim držalom za roke	da	ni izvedeno	ni izvedeno	da
	ostala oprema	nagibno ogledalo, obešalniki za obleke in druga oprema morajo biti dosegljivi z invalidskega vozička	ni izvedeno	ni izvedeno	ni izvedeno	ni primerno

Vir: lasten

Prostori Upravne enote Krško ter stare stavbe Upravne enote Novo Mesto nimajo prilagojenih sanitarij za funkcionalno ovirane ljudi. Na Upravni enoti Krško dostop do straniščne školjke onemogoča kopalniška omarica, ki ovira odpiranje vrat.

Velikost sanitarnega prostora v zgradbi Upravne enote Brežice ne zadostuje predpisom. V novi stavbi Upravne enote Novo mesto pa je ostala sanitarna oprema nameščena previsoko. Sanitarne armature so opremljene s tipalom za samodejni pritok vode. Takšne naprave niso primerne za osebe s prizadetostjo vida, saj le-te lahko z odloženimi predmeti pred tipalom, povzročijo nepravilno delovanje.

Tabela 12: Hodniki v upravnih enotah

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE	KRŠKO	NOVO MESTO (stara stavba)	NOVO MESTO (nova stavba)
Hodnik					
širina	≥ 1,50 m	1,90 m	1,50 m	1,50 m	2,15 m
≥ 1,9 m	v primeru nameščene opreme na hodnikih	1,90 m	1,50 m	ni potrebno	ni potrebno
≥ 2,4 m	v primeru čakajočih strank pred pisarnami	1,90 m	1,50 m	1,50 m	2,15 m
širina vrat	≥ 0,90 m	0,90 m	0,80 m	0,80 m	0,96 m
vrata pred sanitarnimi prostori	odpiranje navzven	ustreza	navznoter	navznoter	navznoter
višina stikal	1,00-1,05 m	1,10 m	1,30 m	1,30 m	1,10 m
pult za komuniciranje z zaposlenimi	dostopen osebi z invalidskega vozička	1,06 m	0,95 m	1,10 m	1,10 m
polička s svinčnikom ter s knjigo pohval/pritožb	dostopna osebi z invalidskega vozička	1,20 m	1,13 m	1,30 m	1,10 m
označevalne table	velikost črk (15-25 mm)	15 mm	10 mm	11 mm	15 mm
	pregledna barvna kombinacija	sivo-rumena	sivo-zelena	sivo-zelena	sivo-rumena-kovinska

Vir: lasten

Širine hodnikov za potrebe čakajočih v vseh upravnih prostorih obravnavanih upravnih enot ne ustrezajo. Širina vrat v pisarne Upravne enote Krško ne ustreza predpisom. Prav tako širina vrat v stari stavbi Upravne enote Novo mesto ni ustrezala, v novih prostorih pa ustreza. Vrata na hodniku Upravne enote Brežice so v celoti steklena, zato so slabo vidna.

V vseh upravnih enotah se vrata v sanitarne prostore, razen na Upravni enoti Brežice, odpirajo navznoter. Stikala, pulti ter poličke v večini obravnavanih upravnih enotah niso dostopne funkcionalno oviranim osebam. Označevalne table v prostorih Upravne enote Brežice niso barvno pregledne. Velikost črk označevalnih tabel v prostorih Upravne enote Krško ne ustreza zahtevam.

Dostopnost do sprejemne pisarne v novi stavbi Upravne enote Novo mesto je otežena. Pot vodi skozi pet vrat. Vrata so težka in opremljena s samozapirali, ki funkcionalno oviranim ljudem povzročajo težave pri odpiranju.

7.3 ANALIZA PROSTOROV CENTROV ZA SOCIALNO DELO

Tabela 13: Zunanje javne površine pred centri za socialno delo

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE (stara stavba)	BREŽICE (nova stavba)	NOVO MESTO
Dostopna pot				
površina	gladka, nedrsna, izravnana	ne ustreza	ustreza	ustreza
jaški	izravnani s tlemi	ustreza	ni jaškov	ni jaškov
rešetke	pravokotne na smer gibanja	ni rešetk	ni rešetk	vzporedne
	razmik med elementi rešetke ≤ 13 mm	-	-	15 mm
Zunanje stopnice				
dimenzija	razmerje višina stopnice/nastopna širina: 12/41 - 16/30 cm	-	-	17,5/32
Klančina				
površina	trdna, nedrsna	ne ustreza	-	-
odvod meteorne vode	na spodnjem začetnem delu	ne ustreza	-	-
dolžina	≤ 6,00 m	5,00 m	-	-
širina	≥ 1,20 m	1,20 m	-	-
podest	dolžina ≥ 1,50 m	1,50 m	-	-
nagib	≤ 6 %	6%	-	-

Vir: lasten

Dostopna pot do starih prostorov Centra za socialno delo Brežice je neustrezna, ni v celoti finalno obdelana. Dostop do novih prostorov popolnoma ustreza predpisom. Do Centra za socialno delo Novo mesto vodi pot, na kateri so rešetke vzporedne s smerjo gibanja, med elementi rešetk je pa prevelik razmik.

Razmerje med dimenzijami zunanjih stopnic ustrezajo povsod, razen pred obravnavanimi prostori v Novem mestu.

Klančina pred novimi prostori Centra za socialno delo Brežice in Centra za socialno delo Novo mesto ni potrebna. Pred starimi prostori Centra za socialno delo Brežice je bila nameščena klančina, ki je bila za osebo na invalidskem vozičku nevarna. Klančina je bila iz drsnega materiala (kamen), pa tudi ni bila opremljena z ograjo, niti ni imela zaščitnega robnika.

Tabela 14: Parkirna mesta pred centri za socialno delo

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE (stara stavba)	BREŽICE (nova stavba)	NOVO MESTO
Parkirno mesto		parkirnega mesta ni		
označbe	Mednarodni znak dostopnosti	-	da	ne
	talna označba	-	da	da
širina	≥ 3,50 m	-	3,90 m	3,50 m
	≥ 3,90 m v primeru mejitve na vertikalno oviro	-	ni potrebno	ni potrebno
lokacija	bližina vhoda	-	ustreza	ustreza

Vir: lasten

Parkirišče pred starimi prostori Centra za socialno delo Brežice ni imelo parkirnega mesta namenjenega za funkcionalno ovirane ljudi. Pred novimi prostori je sedaj ustrezno parkirno mesto.

Na Centru za socialno delo v Novem mestu je urejeno parkirišče za uslužbence ter dve parkirni mesti za funkcionalno ovirane osebe. Parkirna mesta imata sicer talno označbo, nimata pa table z Mednarodnim znakom dostopnosti. Dostop na parkirišče je omejen z zapornico. Razpoložljiva možnost predstavlja le delno rešitev, saj v primeru odsotnosti varnostnika dostop na to parkirišče ni možen.

Tabela 15: Horizontalne komunikacije v centrih za socialno delo

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE (stara stavba)	BREŽICE (nova stavba)	NOVO MESTO
Horizontalne komunikacije				
širina vhodnih vrat	≥ 0,90 m	0,80 m	1,15 m	1,00 m
prag vhodnih vrat	≤ 2 cm	ustreza	0,5 cm	2 cm
predpražnik	višinsko izravnani s tlemi	ustreza	ustreza	ustreza
širina vhodnega prostora	≥ 1,50 m	1,50 m	2,30 m	2,40 m
način odpiranja	drsno odpiranje	ni izvedeno	ni izvedeno	ni izvedeno
	odpiranje navzven	navznoter	navznoter	ustreza
odmik vrat od vogalne stene	≥ 0,50 m	0,20 m	0,50 m	0,70 m
primer nedostopnosti	komuniciranje z domofonom (nameščen zvonec na poziv)	je dostopno	je dostopno	je dostopno

Vir: lasten

Širina vhodnih vrat v starih prostorih Centra za socialno delo Brežice ni ustrezala. Napako so pri projektiranju odpravili. V novih prostorih se vrata še vedno odpirajo navznoter, kar ni v skladu s predpisi o požarni varnosti.

Tabela 16: Vertikalne komunikacije v centrih za socialno delo

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE (stara stavba)	BREŽICE (nova stavba)	NOVO MESTO
Vertikalne komunikacije				
<i>stopnice</i>				
višina stopniščne ograje	≥ 1,00 m	0,88 m	1,00 m	1,00 m
polnilo ograje	razmak med elementi polnila ≤ 12 cm	ustreza	ustreza	ustreza
število stopnic	≤ 18	14	14	7
nastopne ploskve stopnic	ne smejo biti izvedene z zobom	ustreza	ustreza	ustreza
izračun dimenzije stopnice	63 cm = 2 x višina stopnice + nastopna širina	17/29	17/29	17/29
širina podesta	n-kratnik dolžine koraka + nastopna širina	1,10 m	1,30 m	1,50 m
<i>dvigalo</i>				
širina kabine	≥ 1,10 m	1,10 m	1,10 m	1,10 m
globina kabine	≥ 1,40 m	1,40 m	1,40 m	1,40 m
prilagojenost gumbov	velikost ≥ 20 mm, dobra osvetljenost, odmik med gumbi, razpoznavnost	ustreza	ustreza	ustreza
višina namestitve gumbov	0,90 - 1,20 m	0,90 – 1,10 m	0,90 - 1,05	1,00 - 1,20 m

Vir: lasten

V stari stavbi Centra za socialno delo Brežice stopniščna ograja ni bila nameščena na pravilni višini. V novih prostorih je stopniščna ograja vgrajena na pravilni višini.

Horizontalne in vertikalne komunikacije na Centru za socialno delo v Novem mestu popolnoma ustrezajo vsem predpisom.

Tabela 17: Sanitarni prostori v centrih za socialno delo

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE (stara stavba)	BREŽICE (nova stavba)	NOVO MESTO
Sanitarni prostor		ni sanitarij za funkcionalno ovirane ljudi		
površina	≥ 3,50 m ²	1,20 m ²	3,08 m ²	3,57 m ²
dimenzija krajše stranice	≥ 1,60 m	1,00 m	1,64 m	1,70 m
višina umivalnika	0,80-0,85 m	0,80 m	0,85 m	0,80 m
odmik umivalnika od stene	≥ 0,20 m	0,30 m	0,20 m	0,30 m
razmik med školjko in umivalnikom	≥ 0,80 m	ni v istem prostoru	ni v istem prostoru	1,00 m
držalo za roke	sanitarije morajo biti opremljene s konzolnim ali zidnim držalom za roke	ni izvedeno	da	da
ostala oprema	nagibno ogledalo, obešalniki za obleke in druga oprema morajo biti dosegljivi z invalidskega vozička	ni izvedeno	da	da

Vir: lasten

Stari prostor Centra za socialno delo Brežice ni imel prilagojenega sanitarnega prostora za funkcionalno ovirane ljudi. Površina sanitarij v novi prostorih je premajhna. Center za socialno delo Novo mesto ima v svojih prostorih sanitarije prilagojene za funkcionalno ovirane ljudi.

Tabela 18: Hodniki v centrih za socialno delo

ELEMENTI OBJEKTA	PREDPISI/ZAHTEVE	BREŽICE (stara stavba)	BREŽICE (nova stavba)	NOVO MESTO
Hodnik				
širina	≥ 1,50 m	1,50 m	1,35 m	1,80 m
≥ 1,9 m	v primeru nameščene opreme na hodnikih	1,50 m	1,35 m	1,80 m
≥ 2,4 m	v primeru čakajočih strank pred pisarnami	1,50 m	1,35 m	1,80 m
širina vrat	≥ 0,90 m	0,80 m	0,80 m	0,92 m
vrata pred sanitarnimi prostori	odpiranje navzven	navznoter	navznoter	ustreza
višina stikal	1,00-1,05 m	1,30 m	1,15 m	1,30 m
pult za komuniciranje z zaposlenimi	dostopen osebi z invalidskega vozička	ni potreben	ni potreben	ni potreben
polička s svinčnikom ter s knjigo pohval/pritožb	dostopna osebi z invalidskega vozička	1,10 m	1,14 m	0,75 m
označevalne table	velikost črk (15-25 mm)	20 mm	15 mm	10 mm
	pregledna barvna kombinacija	sivo-zelena	sivo-zelena	Sivo-zelena

Vir: lasten

Na hodnikih vseh obravnavanih centrov za socialno delo je nameščena pohištvena in druga oprema, ki zmanjšuje širino hodnikov. Na Centru za socialno delo Brežice so ponovno vgradili preozka vrata. Višina stikal v vseh centrih je previsoka. Označevalne table so v vseh centrih barvno pregledne. Velikost črk označevalnih tabel v prostorih Centra za socialno delo Novo mesto ne ustreza zahtevam.

7.4 SKUPNI OPISNI PRIKAZ ANALIZE

Površine na dostopnih poteh do devetih obravnavanih upravnih prostorov so popolnoma prilagojene za gibanje funkcionalno oviranih oseb. Pred starimi prostori Centra za socialno delo Brežice ni bila pot finalno obdelana. Do Občine Dolenjske Toplice in Centra za socialno delo Novo mesto pa so rešetke vgrajene vzporedno na smer gibanja, in razmik med njenimi elementi je prevelik.

Zunanje stopnice povsod, razen pred Centrom za socialno delo Novo mesto, ustrezajo predpisanim dimenzijam.

Pred vhodom v občinski stavbi v Brežicah in Trebnjem klančini nista zgrajeni. Za nemoten vstop funkcionalno oviranih oseb bi klančini nujno potrebovali. Zgrajena klančina ob stavbi Mestne občine Novo mesto ima prevelik naklon. Klančina in pripadajoči podest pred prostori Občine Dolenjske Toplice sta neustreznih dimenzij. Prav tako je njen nagib prevelik. Klančina pred starimi prostori Upravne enote Novo mesto, je imela premajhen podest, pred novimi pa je klančina predolga. Obema pa je skupen prevelik nagib. Pred starimi prostori Centra za socialno delo Brežice je bila zgrajena klančina z drsečo in neravno podlago.

Pred občinskimi stavbami v Šentjernej, Novem mestu in Dolenjskih Toplicah ter pred starimi prostori Centra za socialno delo Brežice nimajo urejenih parkirnih mest za funkcionalno ovirane osebe. Na Centru za socialno delo Novo mesto imajo parkirna mesta označena samo s talno oznako. Pred ostalimi obravnavanimi objekti parkirna mesta ustrezajo zahtevam.

V prostorih Občine Šentjernej širina vhodnih vrat ne zadošča zahtevam. Preozka vhodna vrata so bila tudi v starih prostorih Upravne enote Novo mesto in Centra za socialno delo Brežice. Prag pred vhodom v Občino Šentjernej in vhodom v staro stavbo Upravne enote Novo mesto je previsok. Pri osmih pregledanih upravnih prostorih so predpražniki popolnoma zravnani s tlemi, pri ostalih pa le-ti ne predstavljajo večje ovire. Širina vhodnega prostora pred stavbo Občine Dolenjske Toplice ne ustreza. Samo v treh analiziranih objektih so vhodna vrata v drsni izvedbi, v vseh ostalih so vrata klasična (eno ali dvokrilna), kar otežuje vstop v objekte.

V pravilniku je določeno, da je potrebno v primeru, če je vstop v objekt nedostopen funkcionalno ovirani osebi, namestiti domofon. To določilo so upoštevali samo na Občini Brežice.

V obravnavanih občinskih stavbah in v starih prostorih Centra za socialno delo Brežice višina stopniščne ograje ne ustreza predpisom. V starih prostorih Upravne enote Novo mesto je bilo polnilo ograje neprimerno. Stopnišče v prostorih Občine Šentjernej je izvedeno brez potrebnega podesta in nepravilnega razmerje med nastopno širino in višino stopnice. Enako velja za stopnišče v občinski stavbi Brežice. Polovica obravnavanih upravnih prostorov ima stopnice v objektu neprimerno oblikovane. Nastopne ploskve so namreč izvedene z nekaj centimetrskim zobom.

Stavbe občin Brežice, Šentjernej in Trebnje ter Upravna enota Krško nimajo vgrajenega nujno potrebnega dvigala. V prostorih stare Upravne enote Novo mesto je bila globina kabine dvigala premajhna in gumbi za opravljanje dvigala pa so bili nameščeni previsoko. Napako glede namestitve gumbov v dvigalu so ponovili pri izgradnji novih prostorov. V ostalih šestih analiziranih upravnih prostorih dvigala ustrezajo vsem predpisom.

Sanitarni prostori v občinskih stavbah v Brežicah, Šentjerneju, Novem mestu in Trebnjem niso prilagojeni funkcionalno oviranim osebam. Prav tako sanitarije niso primerne v Upravni enoti Krško, v starih prostorih novomeške upravne enote in starih prostorih Centra za socialno delo Brežice. V Novem mestu na upravni enoti in na centru za socialno delo so sanitarni prostori dostopni funkcionalno ovirani osebi. V ostalih objektih so sanitarije deloma prilagojene.

Hodniki so zaradi potrebe čakajočih in nameščene opreme povsod preozki. Ravno tako so v večjem številu obravnavanih prostorov vrata v pisarne neprimernih dimenzije. Stikala so povsod nameščena previsoko. Upravni enoti Brežice in Krško imata pult za komuniciranje z zaposlenimi vgrajen na primerni višini. Upravna enota Novo mesto ima v starih in sedaj v novih prostorih pult za komuniciranje z zaposlenimi za funkcionalno ovirane osebe nedostopen. Na občinah in centrih za socialno delo komuniciranje z zaposlenimi ne poteka preko pultov. Oseba na invalidskem vozičku lahko svoje pohvale/pritožbe napiše samo na Centru za socialno delo Novo mesto, kjer imajo knjigo pohval in pritožb kar na navadni mizici. V ostalih prostorih so te poličke nameščene previsoko. Označevalne table le na Upravni enoti Brežice niso barvno pregledne. V sedmih objektih so črke na omenjenih tablah ustrezno velike.

7.5 PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE STANJA

Ugotavljam, da bi lahko z relativno enostavnimi in finančno nezahtevnimi posegi odpravili vrsto arhitektonskih ovir na obstoječih že zgrajenih objektih.

Občina Brežice bi lahko z montažo drsnih vrat odpravila oviro glede vstopa v objekt. Zaradi doslednosti upoštevanja striktnih načel, ki jih določajo predpisi s področja varovanja kulturne dediščine, le-tega na morejo storiti. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije bi moral dati prednost gradnji brez arhitektonskih ovir.

V prostorih Upravne enote ter Občine Trebnje bi lahko z manjšimi korekcijami finalnih talnih oblog odstranil moteče pragove.

Kjer ni urejenega parkirnega mesta za funkcionalno ovirane ljudi, bi z združitvijo dveh osnovnih parkirnih mest pridobili ustrezno površino za ureditev le-teh. Tako parkirno mesto je potrebno še označiti z Mednarodnim znakom dostopnosti (s talno označbo in vertikalno tablo).

Prestavitev neprimerno montiranih stopniščnih ograj in ostale opreme na primerno višino.

S premestitvijo raznih fotokopirnih naprav in ostale opreme s hodnikov v za to namenjene prostore, bi obravnavani upravni prostori bistveno povečali prehodno širino.

V sanitarne prostore namestiti obešalnike za obleke ter nagibna ogledala na višino, da bodo uporabni tudi za osebe na invalidskem vozičku ter za ljudi nenavadnih telesnih mer.

Z menjavo starih dotrajanih predpražnikov bi uredili neprimerno površino pred vhodom.

Označevalne table se nadomesti z novimi primernejšimi ter z večjimi in bolj čitljivimi napisi.

8 ZAKLJUČEK

Projektne naloge javnega okolja morajo vsebovati rešitve gradnje brez arhitektonskih ovir že na samem začetku, ker je najlažje in predvsem najcenejše te upoštevati pri načrtovanju. Naknadno (pre)urejanje javnega okolja je lahko zelo drago in v nekaterih primerih skoraj nemogoče. Dostikrat so nekatere arhitektonske ovire relativno lahko rešljive in ne predstavljajo veliko finančno breme. So le vprašanje odnosa družbe do funkcionalno oviranih ljudi.

Načrtovalci s svojim ustvarjanjem prevzemajo veliko vlogo pri načrtovanju družbenega okolja in so hkrati odgovorni, da ustvarijo prijeten in kvaliteten prostor. Nekaterim ljudem lahko s svojim načrtovanjem zelo otežijo nemoteno funkcioniranje. Potrebno je poudariti, da gre za načrtno oblikovanje grajenega okolja za vse ljudi in ne le samo funkcionalno ovirane.

Izvrševalci revizij projektov, odgovorne osebe pri izdajanju gradbenega dovoljenja, nadzorniki, izvajalci del in inšpekcijske službe bodo morali pri svojem delu dosledno pregledovati vso projektno dokumentacijo. V kolikor ne bodo upoštevani tudi predpisi vezani na gradnjo brez arhitektonskih ovir, bodo morali v skladu s svojimi nalogami in pooblastili ukrepati.

Priporočila Evropske unije in Organizacije združenih narodov dobro in v celoti rešujejo problematiko gradnje brez arhitektonskih ovir, vendar se v praksi to ne upošteva. Tehnološke in zakonske zahteve so velikokrat namenoma zaradi finančnih razlogov neupoštevane. Med nami živi zelo veliko funkcionalno oviranih ljudi, ki pa jih ne srečamo v upravnih prostorih, saj ostanejo pred vrati le-teh.

Arhitektonske ovire se med seboj razlikujejo in za vsako skupino funkcionalno oviranih ljudi predstavljajo drugačno oviro. Vsaka posamezne skupina se srečuje v upravnih prostorih z različnimi težavami.

Za ljudi s prizadetostjo vida je zelo pomembno, da so tla gladka in nedrsna ter da se pred in v prostorih ne nahajajo predmeti, ki bi lahko zaradi nepravilne nameščenosti povzročili padec. Past za njih pomenijo tudi stopničaste razlike. Za njih je pomembno tudi kako so oblikovani gumbi v dvigalu, ti morajo biti dovolj odmaknjeni drug od drugega in dovolj razpoznavni.

Stopničaste razlike pomenijo oviro tudi za ljudi, ki se težko gibljejo. Za njih je pomembna zadostna širina hodnikov in primerno oblikovano stopnišče s pravilnimi dimenzijami stopnic in opremljenostjo z ograjo ali z oprijemali za roke ter z vgrajenim primernim podestom.

Tiste osebe, ki uporabljajo invalidski voziček lahko ostanejo že pred vrati upravnih prostorov, če le-ti nimajo urejenega dostopa s primerno klančino ter v primeru, da se upravni prostor nahaja v več etažah in nimajo vgrajenega dvigala s pripadajočo nameščeno opremo.

Za vse funkcionalno ovirane ljudi, ki so upravičenci do parkirne karte, je izredno pomembno, da so parkirna mesta dovolj blizu vhodu upravnega prostora ter da so ustrezno dimenzionirana. Tudi širina ter odpiranje vrat je velikega pomena za vse funkcionalno ovirane ljudi. Enako pomembna je tudi namestitvev stikal.

Z opravljenimi analizami na terenu sem ugotovila naslednja dejstva, ki pa sem jih predpostavila v uvodu:

- horizontalne in vertikalne komunikacije niso prilagojene za funkcionalno ovirane ljudi,
- ni zadostnega števila sanitarnih prostorov,
- dostopi do objektov niso urejeni s primernimi klančinami,
- parkirnih mest urejenih za funkcionalno oviranih ljudi je premalo. Le-ta niso primerno označena in so v veliko primerih težko dostopna in
- na parkirnem mestu za funkcionalno ovirane ljudi so parkirani samo avtomobili opremljeni s parkirno karto.

Občinski prostori v Brežicah se nahajajo v stari stavbi starega mestnega jedra, ki je kulturno in spomeniško zaščiten, zato je neprilagojenost funkcionalno oviranim osebam deloma razumljiva. Povsem nedopustno pa je, da so novi prostori in pripadajoče grajeno okolje Občine Dolenjske Toplice zgrajeni s funkcionalnimi ovirami.

Upravna enota v Brežicah je primer, kako se lahko kljub stavbi, ki je del kulturne dediščine, prostore uredi dostopne funkcionalno oviranim ljudem.

Starejši upravni objekti so slabo opremljeni, novi pa v večji meri ustrezajo predpisom in zahtevam gradnje brez arhitektonskih ovir. Izjema so manjše občine, ki zaradi prostorskih stisk in finančne omejenosti težko zagotovijo vsem kriterijem.

V prihodnosti pričakujem, da bodo objekti in pripadajoče grajeno okolje bolje prilagojeni funkcionalno oviranim ljudem, tako da bodo le-tem vse storitve javnega sektorja povsem dostopne.

VIRI IN LITERATURA

1. Enable United Nations. Accessibility for the Disabled - A Design Manual for a Barrier Free Environment.
URL= »<http://www.un.org/esa/socdev/enable/designm/AD5-03.htm>«. 1.4.2003
2. European Commission Employment, Social Affairs and Equal Opportunities. EU Parking card. URL=«<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=432&langId=en>«. 10. 12. 2008
3. HOČEVAR – RURNIK, Franjo. Ergonomija. Univerza v Ljubljani. Visoka šola za organizacijo dela v Kranju, Ljubljana, 1986.
4. Konvencija o pravicah invalidov 2006. Generalna skupščina Združenih narodov.
5. Merila za ureditev poslovnih prostorov za potrebe državne uprave. Ministrstvo za javno upravo, Ljubljana, 2007.
6. NEUFERT, Ernst. Projektiranje v stavbarstvu: osnove, standardi, predpisi za konstrukcije, gradnja, oblikovanje, potrebni prostor, namembnost prostorov, mere zgradb, prostorov in opreme – s človekom kot merilom in ciljem: priročnik za projektante, izvajalce in študente. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana, 2008.
7. NIKOLIČ, Tatjana. Analiza dostopnih urbanih površin v Mestni občini Ljubljana. Društvo paraplegikov ljubljanske pokrajine, 2008.
8. PLANINC, Matjaž. Arhitektura kot umetnost prostora s humano vsebino. Paraplegik. 2005, št. 104, str. 12 – 15.
9. PLANINC, Matjaž. Klančine. Paraplegik. Marec 2008, št. 112, str. 20 - 22.
10. Pravilnik o parkirni karti, Ur. list RS, št. 41/2006.
11. Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje neoviranega dostopa, vstopa in uporabe objektov v javni rabi ter večstanovanjskih stavb, Ur. list RS, št. 97/2003.
12. Standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov. Generalna skupščina Združenih narodov. 20. december 1993 (Resolucija 48/96).
13. Strategija dostopna Slovenija. Vlada Republike Slovenije, 2005, Ljubljana.
14. ŠERKO, Sabina. Dostopnost - zagotavljanje neoviranega gibanja funkcionalno oviranih oseb. URL = »<http://www.koper.si/dokument.aspx?id=5886>«. 10.09.2003.

15. URŠIČ, Cveto. Zbirka mednarodnih dokumentov Človekove pravice in invalidi. Zveza delovnih invalidov, Inštitut RS za rehabilitacijo, Svet invalidskih organizacij Slovenije, Ljubljana, 1998.
16. Ustava Republike Slovenije. Ur. list RS, št. 33I/1991-I, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 68/2006.
17. VOVK, Marija. Načrtovanje in prilagajanje grajenega okolja v korist funkcionalno oviranim ljudem: priročnik. Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana, 2000.
18. Zakon o graditvi objektov. Ur. list RS, št. 110/2002, 97/2003, 41/2004, 45/2004, 47/2004, 62/2004, 102/2004, 14/2005, 92/2005, 93/2005, 111/2005, 120/2006, 126/2007.
19. Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika. Ur. list RS, št. 96/2002.
20. Zakon o varnosti v železniškem prometu. Ur. list RS, št. 85/2000, 110/2002, 45/2004, 102/2004, 61/2007.
21. ZUPANČIČ, Domen. Ovira v arhitekturi (The obstacle in architecture). Univerza v Ljubljani. Fakulteta za arhitekturo, Ljubljana, 2004.
22. ŽERAK, Ljubo. Funkcionalno ovirani udeleženci v železniškem prometu. Javna agencija za železniški promet Republike Slovenije, Maribor, 2006.

SEZNAM SLIK IN TABEL

Slika 1: Prostor za gibanje voznika vozička	11
Slika 2: Klančina	17
Slika 3: Parkirno mesto namenjeno funkcionalno oviranim ljudem	18
Slika 4: Prostor potreben osebi na invalidskem vozičku	20
Slika 5: Primeri stopniščnih držal	21
Slika 6: Primera izvedbe nastopnih ploskev stopnic	21
Slika 7: Primer stopnic in podesta	22
Slika 8: Dimenzije kabine dvigala	23
Tabela 1: Zunanje javne površine pred občinskimi prostori	28
Tabela 2: Parkirna mesta pred občinskimi prostori	29
Tabela 3: Horizontalne komunikacije v občinskih prostorih	30
Tabela 4: Vertikalne komunikacije v občinskih prostorih	30
Tabela 5: Sanitarni prostori v občinskih prostorih	31
Tabela 6: Hodniki v občinskih prostorih	32
Tabela 7: Zunanje javne površine pred upravnimi enotami	33
Tabela 8: Parkirna mesta pred upravnimi enotami	34
Tabela 9: Horizontalne komunikacije v upravnih enotah	34
Tabela 10: Vertikalne komunikacije v upravnih enotah	35
Tabela 11: Sanitarni prostori v upravnih enotah	36
Tabela 12: Hodniki v upravnih enotah	37
Tabela 13: Zunanje javne površine pred centri za socialno delo	38
Tabela 14: Parkirna mesta pred centri za socialno delo	39
Tabela 15: Horizontalne komunikacije v centrih za socialno delo	39
Tabela 16: Vertikalne komunikacije v centrih za socialno delo	40
Tabela 17: Sanitarni prostori v centrih za socialno delo	41
Tabela 18: Hodniki v centrih za socialno delo	41

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Podpisana Irena Ivančič, rojena 16.6.1985 v Novem mestu, študentka Fakultete za upravo, visokošolski strokovni študijski program Javna uprava, vpisna številka indeksa 04032595 izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom Funkcionalno ovirani ljudje in upravni prostori pod mentorstvom dr. Janeza Stareta, ki jo je jezikovno pregledala Irena Hočevar, prof. slov.

Dovolim, da se moje diplomsko delo objavi na fakultetnih spletnih straneh.

Ljubljana, julij 2009

Podpis: